

MODLITWA MARYJNA Z PAPIEŻEM

3 stycznia

Nadzieja złożona w Bogu, który wszedł w historię człowieka

Drodzy bracia i siostry!

W tę drugą niedzielę po Bożym Narodzeniu i pierwszą nowego roku z radością raz jeszcze życzę wszystkim wszelkiego dobra w Panu. W Kościele i świecie, a także w życiu codziennym rodzin jest wiele problemów. Ale — dzięki Bogu — nasza nadzieja nie opiera się na niepewnych przewidywaniach, ani też na prognozach ekonomicznych, nawet jeśli są one ważne. Naszą nadzieję pokładamy w Bogu, nie w sensie jakiejś ogólnikowej religijności albo też fatalizmu pod przykrywką wiary. Ufamy Bogu, który w Jezusie Chrystusie w sposób pełny i ostateczny objawił swoją wolę bycia z człowiekiem, wolę uczestniczenia w jego historii, aby nas wszystkich poprowadzić do swojego królestwa miłości i życia. Ta właśnie wielka nadzieja napędza nas i niekiedy koryguje nasze ludzkie nadzieje.

Trzy czytania biblijne o niezwykle bogatej treści: 24. rozdział Księgi Syracha, hymn otwierający List św. Pawła do Efezjan i Prolog z Ewangelii św. Jana, mówią nam dzisiaj w liturgii eucharystycznej o takim objawieniu. Teksty te ukazują, że Bóg jest nie tylko stwórcą wszechświata — co jest prawdą wspólną z innymi religiami — lecz jest Ojcem, który «wybrał nas przed założeniem świata (...) przeznaczył nas dla siebie jako przybranych synów» (Ef 1, 4-5), i że właśnie dlatego posunął się aż do czegoś niewyobrażalnego — decyzji, by stać się człowiekiem: «A Słowo stało się ciałem i zamieszkało wśród nas» (J 1, 14). Tajemnica wcielenia Słowa Bożego była zapowiadana w Starym Testamencie, szczególnie tam, gdzie Mądrość Boża utożsamia się z Prawem Mojżeszowym. Istotnie sama Mądrość stwierdza: «W Jakubie rozbij namiot i w Izraelu obejmij dziedzictwo!» (Syr 24, 8). Prawo Boga stało się w Jezusie Chrystusie żywym świadectwem zapisanym w sercu człowieka, w którym, dzięki działaniu Ducha Świętego, jest obecna cielesnie cała pełnia bóstwa (por. Kol 2, 9).

Drodzy przyjaciele, to jest prawdziwy powód do nadziei ludzkości: historia ma sens, gdyż «zamieszkuje

ją» Mądrość Boga. Jednakże Boży plan nie spełnia się automatycznie, ponieważ jest zamysłem miłości, a miłość rodzi wolność i wymaga wolności. Królestwo Boże z pewnością przychodzi, a nawet już jest obecne w historii i, dzięki przyjsciu Chrystusa, już pokonało negatywną siłę złego. Niemniej każdy człowiek jest odpowiedzialny za to, musi Go przyjmować w swoim życiu dzień po dniu. Zatem również 2010 r. będzie bardziej lub mniej «dobry» w takiej mierze, w jakiej każdy, zgodnie z własnymi obowiązkami, będzie umiał współpracować z łaską Boga. Zwróćmy się więc do Maryi Dziewicy, aby od Niej uczyć się tej duchowej postawy. Syn Boży przyjął od Niej ciało nie bez Jej zgody. Zawsze, kiedy Pan chce razem z nami pójść dalej, w kierunku «ziemi obiecanej», najpierw puka do naszego serca i czeka, jeśli tak można powiedzieć, na nasze «tak», na zgodę zarówno w małych, jak i wielkich decyzjach. Obyśmy z pomocą Maryi zawsze przyjmowali wolę Boga z pokorą i odwagą, aby również próby i cierpienia naszego życia przyczyniały się do przyspieszenia nadejścia królestwa sprawiedliwości i pokoju.

po polsku:

Serdeczne pozdrowienie kieruję do Polaków. Dzisiejsza liturgia raz jeszcze przypomina, że odwieczne Słowo Boga stało się ciałem i zamieszkało pośród nas. Chrystus wszedł w naszą doczesność, aby wprowadzić ją w wieczność. Niech świadomość Jego stałej obecności w naszym życiu będzie źródłem pokoju i radości. Niech Pan wam błogosławi!

10 stycznia

Chrzest – powtórne narodziny

Drodzy bracia i siostry!

Dziś rano podczas Mszy św. odprowadzanej w Kaplicy Sykstyńskiej udzieliłem sakramentu chrztu kilkanaścioru niemowlętom. Zwyczaj ten związany jest z uroczystością Chrztu Pańskiego, która zamyka liturgiczny okres Bożego Narodzenia. Chrzest bardzo dobrze wyraża ogólny sens świąt Bożego Narodzenia, w których dominuje temat stawania się dziećmi Bożymi dzięki przyjęciu przez jedynego Syna naszego człowieczeństwa. On po to stał się człowiekiem, abyśmy my mogli stać się dziećmi Bożymi. Bóg się narodził po to, abyśmy my mogli się odrodzić. Ta myśl nieustannie się przewija w bożonarodzeniowych tekstach liturgicznych, pobudzając do refleksji i napawając nadzieją. Wystarczy pomyśleć o słowach św. Pawła do Galatów: «Zesłał Bóg Syna swego, zrodzonego z niewiasty, zrodzonego pod Prawem, aby wykupił tych, którzy podlegali Prawu, abyśmy mogli otrzymać przybrane synostwo» (Ga 4, 4-5); albo św. Jana z Prologu do jego Ewangelii: «Wszystkim tym (...), którzy Je przyjęli, dało moc, aby się stali dziećmi Bożymi» (J 1, 12). Ta zadziwiająca tajemnica, jaką są nasze «powtórne narodziny» — narodzenie ludzkiej istoty «z góry», z Boga (por. J 3, 1-8) — urzeczywistnia się i wypełnia w sakramentalnym znaku chrztu.

Poprzez ten sakrament człowiek staje się rzeczywistym synem — synem Bożym. Od tego momentu celem jego egzystencji jest osiągnięcie w sposób wolny i świadomy tego, co od początku otrzymał w darze. «Stać się tym, czym jesteś» stanowi podstawową zasadę wychowania osoby ludzkiej, odkupionej przez łaskę. Ta zasada ma wiele cech wspólnych z procesem dorastania człowieka, kiedy to dzięki więzi z rodzicami, polegającej początkowo na całkowitym uzależnieniu, poprzez momenty oddalenia i kryzysy, kształtuje się w nim świadomość bycia dzieckiem, potem wdzięczność za dar życia, dojrzałość i zdolność obdarowania życiem. Również chrześcijanin, zrodzony w chrzcie do nowego życia, rozpoczyna swoją drogę dojrzewania w wierze, dzięki której będzie świadomie wzywał Boga jako «Abbe — Ojca», zwracał się do Niego z wdzięcznością i żył radością, że jest Jego synem.

Chrzest jest także podstawą modelu społeczeństwa: społeczeństwa braci. Braterstwa nie można zaprowadzić za pomocą ideologii, tym bardziej dekretem jakiegokolwiek legalnie ustanowionej władzy. Widzimy w innych braci i siostry dzięki pokornej, lecz głębokiej świadomości, że jesteśmy dziećmi jednego Ojca Niebieskiego. Jako chrześcijanom dzięki Duchowi Świętemu, którego otrzymaliśmy na chrzcie, przypadł nam w udziale dar i zadanie, jakim jest żyć jako dzieci Boże i bracia, by stanowić «zaczyn» nowej ludzkości, solidarnej i bogatej w pokój i nadzieję. Pomaga nam w tym świadomość, że oprócz Ojca w niebie mamy też Matkę, Kościół, którego odwiecznym wzorem jest Maryja. Jej zawieramy nowo ochrzczone dzieci oraz ich

rodziny, a dla wszystkich prosimy o codzienną radość powtórnego rodzenia się «z góry», z miłości Boga, która czyni z nas Jego dzieci i braci.

Dramat migrantów i chrześcijan

W tych dniach zwróciły moją szczególną uwagę dwie kwestie: trudne położenie migrantów szukających lepszego życia w krajach, którym z różnych powodów potrzebna jest ich obecność, oraz konflikty w różnych częściach świata, gdzie celem ataków, również gwałtownych, są chrześcijanie.

Trzeba sięgnąć do źródła tego problemu! Trzeba sięgnąć do znaczenia osoby! Migrant jest istotą ludzką, różniącą się pochodzeniem, kulturą, tradycjami, ale jest osobą, której należy się szacunek, ma prawa i obowiązki, zwłaszcza w świecie pracy, gdzie szczególnie łatwo o pokusę wyzysku, ale również w konkretnych sytuacjach życiowych. Przemoc nie może nigdy stanowić dla nikogo drogi rozwiązywania trudnych problemów. Jest to przede wszystkim problem człowieka! Zachęcam wszystkich, by popatrzyli na twarz drugiego człowieka i odkryli, że on ma duszę, własną historię, życie, i że Bóg kocha go tak jak każdego z nas.

To samo pragnę powiedzieć w odniesieniu do człowieka o odmiennej religii. Przemoc wobec chrześcijan w niektórych krajach wywołała oburzenie wielu, również dlatego, że doszło do niej w dniach najbardziej świętych dla tradycji chrześcijańskiej. Instytucje polityczne i religijne nie mogą — powtarzam to jeszcze raz — uchylać się od odpowiedzialności. Nie może istnieć przemoc w imię Boga i nie można też Go czcić, obrażając godność i wolność swych bliźnich.

po polsku:

Pozdrawiam serdecznie wszystkich Polaków. Dzisiaj wspominamy chrzest Jezusa w Jordanie. Przyjmując go, Syn Boży poddał się woli Ojca, podjął publicznie zbawczą misję, uprzedził swoją śmierć i zmartwychwstanie. Wspominając swój własny chrzest pamiętajmy, że jest on fundamentem naszej więzi z Bogiem. Na nim wznosimy dom naszego życia, naszego powołania.

17 stycznia

Małoletnim migrantom trzeba zapewnić ochronę prawną i edukację

Drodzy bracia i siostry!

W dzisiejszą niedzielę obchodzimy Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy. Kościół towarzyszył tym osobom zawsze, a szczególnymi dokonaniem wykazał się na początku ubiegłego wieku: wystarczy wspomnieć bł. bpa Giovanniego Battistę Scalabriniego i św. Franciszkę Cabrini. W orędziu wystosowanym z okazji tego Dnia zwróciłem uwagę zwłaszcza na migrantów i uchodźców małoletnich. Jezus Chrystus, który już jako noworodek — z powodu zagrożenia ze strony Heroda — doświadczył dramatu uchodźcy, pouczał swoich uczniów, by przyjmowali dzieci z wielkim szacunkiem i miłością. Również dziecko bowiem, niezależnie od jego narodowości i koloru skóry, musi być traktowane przede wszystkim i zawsze jako osoba, obraz Boży, musi być wspierane i chronione przed wszelkiego rodzaju marginalizacją i wykorzystywaniem. Należy w szczególności uczynić wszystko, aby małoletni, którym przyszło żyć w obcym kraju, mieli zapewnioną ochronę prawną, a przede wszystkim pomoc w niezliczonych trudnościach, którym muszą sprostać. Z całego serca popieram wspólnoty chrześcijańskie i organizacje zajmujące się pomocą małoletnim migrantom i uchodźcom i apeluję do wszystkich o zachowanie żywej wrażliwości na sprawę ich edukacji i rozwoju kulturowego, zgodnie z autentycznym duchem ewangelicznym.

Dzisiaj po południu, niemal 24 lata po historycznej wizycie czcigodnego Jana Pawła II, udam się do głównej synagogi w Rzymie, zwanej «Świątynią Większą», by spotkać się ze wspólnotą żydowską tego miasta i uczynić kolejny krok na drodze zgody i przyjaźni katolików z Żydami. Istotnie, pomimo problemów i trudności w stosunkach między wyznawcami obu reli-

gii wyczuwa się klimat wielkiego szacunku i dialogu, świadczący o tym, jak bardzo relacje dojrzały, i o wspólnym dążeniu do dowartościowania tego, co nas łączy: przede wszystkim wiara w jednego Boga, ale także ochrona życia i rodziny, zabieganie o sprawiedliwość społeczną i o pokój.

Pragnę przypomnieć na zakończenie, że jutro rozpocznie się tradycyjny Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan. Każdego roku jest on dla wierzących w Chrystusa czasem sprzyjającym ożywianiu ducha ekumenicznego, spotkaniom, poznawaniu się, wspólnej modlitwie i refleksji. Biblijny temat, zaczerpnięty z Ewangelii św. Łukasza, to słowa zmartwychwstałego Jezusa do apostołów: «Wy jesteście świadkami tego» (Łk 24, 48). Nasze głoszenie Ewangelii Chrystusa będzie tym bardziej wiarygodne i skuteczne, im bardziej będziemy zjednoczeni w Jego miłości, jak prawdziwi bracia. Zachęcam zatem parafie, wspólnoty zakonne, stowarzyszenia i ruchy kościelne do nieustannej modlitwy, w szczególności w czasie celebracji eucharystycznych, w intencji pełnej jedności chrześcijan. Zawierzmy te trzy intencje — naszych braci migrantów i uchodźców, dialog religijny z Żydami i jedność chrześcijan — matczynemu wstawiennictwu Najświętszej Maryi, Matki Chrystusa i Matki Kościoła.

po odmówieniu modlitwy «Anioł Pański»:

W tych dniach myślimy o drogiej ludności Haiti i obejmujemy ją szczególną modlitwą. Nuncjusz apostołski, który, Bogu dzięki, czuje się dobrze, stale mnie informuje o sytuacji; od niego dowiedziałem się z bólem o śmierci arcybiskupa, wielu księży, zakonników i kleryków. Śledzę i popieram działania licznych organizacji charytatywnych, które starają się zaradzić ogromnym potrzebom tego kraju. Modlę się za rannych, tych, którzy zostali bez dachu nad głową, i za wszystkich, którzy w sposób tragiczny stracili życie.

W Światowym Dniu Migranta i Uchodźcy z radością pozdrawiam przybyłych tu przedstawicieli różnych wspólnot etnicznych. Wszystkim życzę, aby w sposób pełny uczestniczyli w życiu społecznym i kościelnym, dbając o zachowanie wartości kultury, w której się ukształtowali. Pozdrawiam również brazylijskich potomków emigrantów z regionu Trydentu. Dziękuję wam za przybycie!

Na koniec pragnę skierować szczególne pozdrowienie do uczestników drugiego Międzynarodowego Festiwalu Drogi w Duchu, którzy są z nami połączeni z Nuova Fiera di Roma, gdzie nieco wcześniej przewodniczący Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących celebrował Mszę św.

po polsku:

Serdeczne pozdrowienie kieruję do Polaków. W sposób szczególny łączę się z tymi, którzy modlą się w Tarnowie, gdzie odbywają się główne uroczystości Dnia Judaizmu w Kościele katolickim w Polsce. Niech życzliwe spotkanie odmiennych tradycji i kultur prowadzi do wzajemnego zrozumienia i szacunku. Wszystkim z serca błogosławię.

24 stycznia

Kościół nie ujednocila bogactwa różnorodności

Drodzy bracia i siostry!

Wśród czytań biblijnych dzisiejszej liturgii znajduje się znany fragment z Pierwszego Listu do Koryntian, w którym św. Paweł przyrównuje Kościół do ludzkiego ciała. Apostoł pisze tak: «Podobnie jak jedno jest ciało, choć składa się z wielu członków, a wszystkie członki ciała, mimo iż są liczne, stanowią jedno ciało, tak też jest i z Chrystusem. Wszyscy bowiem w jednym Duchu zostaliśmy ochrzczeni, [aby stanowić] jedno Ciało: czy to Żydzi, czy Grecy, czy to niewolnicy, czy wolni. Wszyscy też zostaliśmy napojeni jednym Duchem» (1 Kor 12, 12-13). Kościół został ukształtowany jako jedno ciało, którego głową jest Chrystus, i z Nim stanowi jedno. Jednakże Apostołowi zależy na przekazaniu nam zwłaszcza idei jedności w różnorodności charyzmatów, które są darami Ducha Świętego. Dzięki nim Kościół jawi się jako organizm bogaty i żywotny, nie jednolity, będący owocem jednego Ducha, który prowadzi wszystkich do głębokiej jedności, przyjmując różnorodność bez usuwania jej i tworząc harmonijną całość. Kościół uobecnia w historii zmartwychwstałego Pana, szczególnie poprzez sakramenty, Słowo Boże, charyzmaty i różne posługi we wspólnocie. Zatem właśnie w Chrystusie i w Duchu Kościół jest jeden i święty — jest głęboką jednością, która przekraczając ludzkie możliwości, jest dla nich oparciem.

Pragnę ten właśnie aspekt zaakcentować teraz, w Tygodniu Modlitw o Jedność Chrześcijan, który jutro zakończy się świętem Nawrócenia św. Pawła. Zgodnie ze zwyczajem, po południu odprawię w bazylice św. Pawła za Murami Nieszpory, w których wezmą udział przedstawiciele innych Kościołów i Wspólnot kościelnych istniejących w Rzymie. Będziemy prosić Boga o dar pełnej jedności wszystkich uczniów Chrystusa, a zwłaszcza, w myśl tegorocznego tematu, odnowimy zobowiązanie do tego, by być razem świadkami ukrzyżowanego i zmartwychwstałego Pana (por. Łk 24, 48). Jedność chrześcijan czyni bowiem bardziej wiarygodnym i skutecznym głoszenie Ewangelii, co potwierdził sam Jezus, prosząc Ojca w przeddzień swojej śmierci: «aby wszyscy stanowili jedno (...) by świat uwierzył» (J 17, 21).

Drodzy przyjaciele, na zakończenie pragnę przypomnieć postać św. Franciszka Salezego, którego w liturgii wspominamy 24 stycznia. Urodził się w Sabaudii w 1567 r.; w Padwie i Paryżu studiował prawo, a powołany przez Pana, został księdzem. Z wielkim pożytkiem poświęcił się głoszeniu Ewangelii i duchowej formacji wiernych. Nauczał, iż powołanie do świętości dotyczy wszystkich i że każdy — jak mówi św. Paweł, posługując się przykładem ciała — ma swoje miejsce w Kościele. Św. Franciszek Salezy jest patronem dziennikarzy i katolickiej prasy. Jego duchowemu wstawiennictwu powierzam Orędzie na Światowy

Dzień Środków Społecznego Przekazu, które podpisuję każdego roku z tej okazji, a które wczoraj zostało opublikowane w Watykanie. Niech Maryja Dziewica, Matka Kościoła, uprosi nam łaskę, byśmy wciąż wzrastali w jedności i przekazywali, jak pięknie jest być zjednoczonymi w jedności Ojca, Syna i Ducha Świętego.

Nowy błogosławiony hiszpański

Wczoraj w Barcelonie został ogłoszony błogosławionym Józef Samsó i Elías, kataloński kapłan i męczennik, który został zabity w czasie wojny domowej. Jako prawdziwy świadek Chrystusa, umierając, przebaczył swoim prześladowcom. Dla kapłanów, a zwłaszcza dla proboszczów jest on wzorem poświęcenia katechezie i miłości do ubogich.

po polsku:

Pozdrawiam serdecznie wszystkich Polaków. W Tygodniu Modlitw o Jedność Chrześcijan Chrystus Pan raz jeszcze modli się za nas: «Aby wszyscy stanowili jedno» (J 17, 21). I my prosimy o ten upragniony Bóży dar. Niech Kościół i inne Wspólnoty zjednoczy duch wiary, cywilizacja życia, pokoju i miłości. Pragnąc komunii wierzących, budujmy naszą codzienność na Chrystusie i Jego Ewangelii. Życzę wszystkim dobrej niedzieli.

31 stycznia

Miłość jest istotą Boga, sensem stworzenia i historii

Drodzy bracia i siostry!

W liturgii dzisiejszej niedzieli czytamy jeden z najpiękniejszych tekstów Nowego Testamentu i całej Biblii: tak zwany «hymn o miłości» Pawła Apostoła (1 Kor 12, 31-13, 13). Po wyjaśnieniu, na przykładzie obrazu ciała, że różne dary Ducha Świętego przyczyniają się do dobra jedynego Kościoła, Paweł ukazuje w Pierwszym Liście do Koryntian «drogę» doskonałości. Wyjaśnia, że nie polega ona na posiadaniu wyjątkowych darów, jak: mówienie nowymi językami, poznanie wszystkich tajemnic, posiadanie nadzwyczajnej wiary czy dokonywanie heroiczych czynów. Polega natomiast na miłości — *agape*, to znaczy na miłości autentycznej, tej, którą Bóg objawił nam w Jezusie Chrystusie. Miłość jest darem «największym», który nadaje wartość wszystkim innym, a jednak «nie szuka poklasku, nie unosi się pychą», przeciwnie, «współwesele się z prawdą» i raduje z dobra innych. Kto kocha naprawdę, «nie szuka swego», «nie pamięta złego», «wszystko znosi, wszystkiemu wierzy, we wszystkim pokłada nadzieję, wszystko przetrzyma» (por. 1 Kor 13, 4-7). Kiedy ostatecznie spotkamy się z Bogiem twarzą w twarz, wszystkie inne dary znikną; tym, który pozostanie na wieczność będzie miłość, ponieważ Bóg jest miłością, i my będziemy do Niego podobni, pozostając z Nim w doskonałej jedności.

Obecnie, kiedy przebywamy na tym świecie, miłość jest cechą wyróżniającą chrześcijanina. Jest syntezą całego jego życia: tego, w co wierzy i co czyni. Dlatego na początku mojego pontyfikatu pierwszą encyklikę poświęciłem właśnie tematowi miłości: *Deus caritas est*. Jak zapewne pamiętacie, encyklika ta składa się z dwóch części, które mówią o dwóch aspektach miłości: jej znaczeniu, a następnie jej praktykowaniu w życiu. Miłość jest istotą samego Boga, jest sensem stworzenia i historii, jest światłem, które przydaje dobra i piękna istnieniu każdego człowieka. Jednocześnie miłość jest — jeśli można tak powiedzieć — «stylem» Boga i człowieka wierzącego, jest postawą tego, kto odpowiadając na miłość Boga, czyni ze swojego życia dar dla Boga i dla bliźniego. W Jezusie Chrystusie te dwa aspekty tworzą doskonałą jedność: On jest Miłością wcieloną. Ta Miłość została nam objawiona w sposób pełny w Chrystusie ukrzyżowanym. Patrząc na Niego, możemy wyznać za apostołem Janem: «Myśmy poznali i uwierzyli miłości, jaką Bóg ma ku nam» (1 J 4, 16; enc. *Deus caritas est*, 1).

Wspomnienie św. Jana Bosko

Drodzy przyjaciele, przyglądając się życiu świętych, odkrywamy różnorodność ich darów duchowych, jak również ich ludzkich cech. Ale życie każdego z nich to hymn o miłości, żywy kantyk opiewający miłość Bożą! 31 stycznia — dzisiaj — wspominamy szczególnie św. Jana Bosko, założyciela rodziny salezjańskiej i patrona młodzieży. W trwającym Roku Kapłańskim proszę go o wstawiennictwo, aby księża zawsze byli wychowawcami i ojcami dla młodzieży i aby liczni młodzi ludzie — doświadczając ich pasterskiej miłości — odpowiedzieli na powołanie, oddając życie dla Chrystusa i Ewangelii. Niech tę łaskę uprosi nam Maryja Wspomożycielka, która jest wzorem miłości.

Światowy Dzień Chorych na Trąd

W ostatnią niedzielę stycznia obchodzimy Światowy Dzień Chorych na Trąd. Nasze myśli spontanicznie zwracają się ku ojcu Damianowi de Veusterowi, który poświęcił życie tym braciom i siostram, a którego ogłosiłem świętym w październiku ubiegłego roku. Jego niebieskiej opiece polecam wszystkie osoby, które, niestety, dziś jeszcze cierpią z powodu tej choroby, jak również pracowników służby zdrowia i wolontariuszy, którzy zabiegają o to, by można było wyeliminować trąd ze świata. W sposób szczególny pozdrawiam Włoskie Stowarzyszenie Przyjaciół Raoula Follereau.

Dzień Modlitw o Pokój w Ziemi Świętej

Dzisiaj obchodzimy także drugi Dzień Modlitw o Pokój w Ziemi Świętej. W jedności z łańskim patriarchą Jerozolimy i kustoszem Ziemi Świętej łączę się duchowo w modlitwie z licznymi chrześcijanami w różnych częściach świata, a jednocześnie serdecznie pozdrawiam wszystkich, którzy przybyli tutaj z tej okazji.

Apel w sprawie bezrobotnych

Kryzys ekonomiczny powoduje utratę pracy przez licznych ludzi i ta sytuacja wymaga wielkiego poczu-

cia odpowiedzialności ze strony wszystkich: przedsiębiorców, pracowników, rządzących. Mam na myśli niektóre trudne sytuacje we Włoszech, jak na przykład w Termini Imerese i Portovesme; przyłączam się zatem do apelu Konferencji Episkopatu Włoch, która wezwała, by uczynić wszystko co możliwe w zakresie ochrony i zwiększenia liczby miejsc pracy, zapewniając pracę godną i odpowiednią dla utrzymania rodziny.

Oreędzie pokoju rzymskiej Akcji Katolickiej

Oreędzie pokoju przynoszą nam także chłopcy i dziewczęta z rzymskiej Akcji Katolickiej. Tutaj obok mnie jest dwoje z nich. Pozdrawiam ich, a także wszystkich, którzy znajdują się na placu wraz z kardynałem wikariuszem, rodzinami i wychowawcami. Drogie dzieci, dziękuję wam za to, że przez waszą «Karawanę Pokoju» i symbol gołąbków, które za chwilę wypuścimy, dajecie wszystkim znak nadziei. A teraz wysłuchajmy oreędzia, które przygotowaliście.

po polsku:

Słowa pozdrowienia kieruję do Polaków. Dzisiaj św. Paweł przypomina nam, że bezinteresowna miłość weryfikuje naszą wiarę, czystość intencji i wartość dokonań. Jest odbiciem blasku odwiecznej miłości Boga, w którym odśłania się ostateczny sens naszego życia i działania. Prośmy Boga o dar takiej miłości dla nas i dla wszystkich ludzi. Serdecznie wam błogosławie.

7 lutego

Prośmy Pana zniwa, aby posłał wielkodusznych głosicieli Ewangelii

Drodzy bracia i siostry!

Liturgia dzisiejszej, piątej niedzieli okresu zwykłego ukazuje nam temat Bożego powołania. Izajasz — doświadczając wspaniałej wizji — znajduje się w obliczu

Pana trzykrotnie Świętego, dlatego ogarnia go wielki lęk i ma głębokie poczucie niegodności. Lecz jeden z serafinów oczyszcza jego wargi gorącym węglem i gładzi jego grzech, tak że czując się gotowym, by odpowiedzieć na wezwanie, wykrzykuje: «Oto ja, pošlij mnie, Panie!» (por. Iz 6, 1-2. 3-8).

Podobne zmieniające się odczucia zauważamy w wydarzeniu cudownego połowu, o którym opowiada dzisiejszy fragment Ewangelii. Pomimo że caonocny połow był bezskuteczny, Szymon Piotr i inni uczniowie, zachęceni przez Jezusa, by zarzucili sieci, zaufali Jego słowu i złowili mnóstwo ryb. Na widok tego cudu Szymon Piotr nie rzucił się Jezusowi na szyję, aby wyrazić radość z niespodziewanego połowu, lecz, jak opowiada ewangelista św. Łukasz, przypadł Jezusowi do kolan, mówiąc: «Wyjdź ode mnie, Panie, bo jestem człowiek grzeszny». Jezus jednak dodaje mu otuchy: «Nie bój się, odtąd ludzi będziesz łowił» (por. Łk 5, 8-10); on zatem pozostawił wszystko i poszedł za Nim.

Również Paweł uważa, że jest niegodny, by go nazwano apostołem, pamiętając, że był przesładowcą Kościoła, jednakże uznaje, że Boża łaska dokonała w nim cudownych rzeczy i, pomimo jego ograniczeń, powierzyła mu zadanie i zaszczyt głoszenia Ewangelii (por. 1 Kor 15, 8-10). Te trzy doświadczenia pokazują, że autentyczne spotkanie z Bogiem prowadzi człowieka do uznania własnej nędzy i braków, własnych ograniczeń i grzechów. Pan jednak, bogaty w miłosierdzie i przebaczenie, pomimo tej słabości przemienia życie człowieka i wzywa go do pójścia za Nim. Świadcstwo pokory Izajasza, Piotra i Pawła zachęca wszystkich, którzy otrzymali dar Bożego powołania, by nie koncentrowali się na własnych ograniczeniach, lecz wpatrując się w Pana i Jego zadziwiające miłosierdzie, odmienili serce i z radością wciąż «pozostawiali wszystko» dla Niego. On bowiem nie patrzy na to, co jest ważne dla człowieka: «Człowiek widzi to, co dostępne dla oczu, a Pan widzi serce» (1 Sam 16, 7) i czyni ludzi nędznych i słabych, ale wierzących w Niego, nieustraszonymi apostołami i głosicielami zbawienia.

W trwającym Roku Kapłańskim proszę Pana zniwa, aby posłał robotników na swoje żniwo i by ci, którzy czują wezwanie Pana do pójścia za Nim, potrafili po odpowiednim rozeznaniu dać Mu wielkoduszną odpowiedź, nie polegając na własnych tylko siłach, lecz otwierając się na działanie Jego łaski. Zachęcam szczególnie wszystkich kapłanów, aby ożywiali w sobie wielkoduszną gotowość do tego, by każdego dnia odpowiadać na wezwanie Pana z taką samą postawą pokory i wiary, jaka cechowała Izajasza, Piotra i Pawła.

Powierzmy Najświętszej Dziewicy wszystkie powołania, szczególnie do życia zakonnego i kapłaństwa. Niech Maryja wzbudza w każdym pragnienie powołania Panu z radością i pełnym oddaniem osobistego «tak».

Dzień Życia

Dzisiaj obchodzony jest we Włoszech Dzień Życia. Przyłączam się chętnie do włoskich biskupów i solidaryzując z ich przesłaniem na temat: «Siła życia wyzwaniem w ubóstwie». Obecnie w okresie kryzysu ekonomicznego jeszcze bardziej dramatyczne stają się te mechanizmy, które powodując ubóstwo i ogromne nierówności społeczne, ranią i znieważają życie, uderzając przede wszystkim w najsłabszych i bezbronnych. Taka sytuacja zobowiązuje zatem do troski o integralny rozwój ludzki, aby można było przezwyciężyć nędzę i biedę, a nade wszystko przypomina, że celem człowieka nie jest dobrobyt, lecz sam Bóg, i że życie ludzkie musi być chronione i wspierane w każdym jego stadium. Nikt bowiem nie jest panem własnego życia, ale wszyscy jesteśmy powołani do tego, by je strzec i otaczać szacunkiem od chwili poczęcia aż do naturalnej śmierci.

Doceniając zaangażowanie tych, którzy bardziej bezpośrednio służą dzieciom, chorym i starszym, pragnę serdecznie pozdrowić przybyłych tu wraz z kardynałem wikariuszem i biskupami pomocniczymi licznymi wiernymi z Rzymu. Diecezja Rzymu poświęciła szczególną uwagę Dniowi Życia, a jako jego przedłużenie organizuje Tydzień Życia i Rodziny. Życzę, by ta inicjatywa wydała wiele dobrych owoców, i popieram działalność ekspertów, stowarzyszeń i ruchów, jak również wykładowców uniwersyteckich zaangażowanych w obronę życia i rodziny.

W tym miejscu przypominam, że 11 lutego, we wspomnienie Najświętszej Maryi Panny z Lourdes i w Światowym Dniu Chorego, będę rano sprawował w Bazylice św. Piotra Mszę św. dla chorych.

po polsku:

Serdeczne pozdrowienie kieruję do Polaków. Liturgia dzisiejszej niedzieli kieruje nasze myśli ku tajemnicy powołania do świętości. Chrystus, który zaprasza nas, byśmy z Nim poznawali i spełniali wolę Ojca, wzywa: «Wypłynij na głębię!», i dodaje otuchy: «Nie bój się!» Idźmy za Nim z odwagą, a Jego obecność w naszej codzienności niech ją uświęca. Niech Bóg wam błogosławi.

SEKRETARZ STANU STOLICY APOSTOLSKIEJ WE WROCŁAWIU

W dniach 10-11 lutego kard. Tarcisio Bertone, watykański Sekretarz Stanu, przebywał we Wrocławiu, gdzie odebrał doktorat «honoris causa» tamtejszego Papieskiego Wydziału Teologicznego, a także «za wybitne zasługi w rozwijaniu współpracy między Rzeczypospolitą Polską i Stolicą Apostolską, za działalność na rzecz Kościoła w Polsce» został odznaczony Krzyżem Wielkim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej, który w imieniu prezydenta Lecha Kaczyńskiego wręczył mu minister Jacek Sasin.

W środę, 10 lutego, na wrocławskim lotnisku kard. Tarcisio Bertone powitali: abp Józef Kowalczyk, nuncjusz apostolski w Polsce; abp Marian Gołębiewski, metropolita wrocławski; ks. prof. Waldemar Irek, rektor Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu; oraz przedstawiciele władz lokalnych. Z lotniska Sekretarz Stanu udał się do wrocławskiego ratusza na spotkanie z prezydentem, samorządowcami i władzami miasta. Prezydent Wrocławia Rafał Dutkiewicz wręczył kard. Bertone miniaturę Europejskiego Krzyża Pokoju — krzyża św. Edyty Stein, a kardynał podarował gospodarzom medale pontyfikatu Benedykta XVI.

W czwartek 11 lutego uroczystym ingresem do archikatedry wrocławskiej kard. Bertone rozpoczął spotkanie z duchowieństwem i alumnami metropolii. W Mszy św., którą tam celebrował, uczestniczyli m.in.: nuncjusz apostolski abp Józef Kowalczyk, Prymas Polski abp Henryk Muszyński, metropolita wrocławski abp Marian Gołębiewski, kard. Henryk Gulbinowicz oraz duchowieństwo diecezjalne i zakonne archidiecezji wrocławskiej, diecezji legnickiej i świdnickiej. W homilii kard. Bertone wezwał kapłanów, aby na

Ks. prof. Waldemar Irek, kard. Tarcisio Bertone i abp Marian Gołębiewski

nowo odkryli sakrament święceń i by przez tę posługę byli «bardziej jaśniejącymi znakami obecności Chrystusa Zbawiciela». Po Mszy św. odbyło się posiedzenie Rady Papieskiego Wydziału Teologicznego, który nadał kard. Tarcisiowi Bertone tytuł doktora «honoris causa». Nominację wręczył watykańskiemu gościowi rektor PWT ks. prof. Waldemar Irek, który wygłosił również laudację. Kard. Bertone jest — po m.in. kard. Josephie Ratzingerze (2000 r.), obecnym Papieżu Benedykcie XVI, kard. Angelu Sodanie, kard. Joachimie Meisnerze i Helmucie Kohlu — szesnastą

osobistością odznaczoną najwyższym tytułem papieskiej uczelni we Wrocławiu. Kard. Tarcisio Bertone wygłosił też wykład na temat: «Demokracja a Kościół». Na zakończenie spotkał się z alumnami seminariów diecezjalnych i zakonnych z Dolnego Śląska afiliowanych do Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu.

Poniżej zamieszczamy homilię i wykład kard. Tarcisia Bertone, przekazane przez ks. Cezarego Chwilczyńskiego, rzecznika prasowego PWT we Wrocławiu.

Nasza miłość niech będzie podobna do miłości kapłańskiego Serca Chrystusa

Homilia kard. Tarcisia Bertone wygłoszona w archikatedrze wrocławskiej

Czcigodni bracia w biskupstwie i kapłaństwie, szanowni przedstawiciele władz, drodzy bracia i siostry!

Z radością przewodniczę sprawowaniu Eucharystii w tej wspaniałej katedrze, wznoszącej się w najstarszej części waszego miasta o bogatej historii i chwalebnych tradycjach. Pozdrawiam was serdecznie. Pozdrawiam szczególnie waszego pasterza, księdza arcybiskupa metropolity Mariana Gołębiewskiego, któremu wyrażam wdzięczność zarówno za zaproszenie, jak i za uprzejme słowa skierowane pod moim adresem. Pozdrawiam gorąco kard. Henryka Gulbinowicza, byłego zasłużonego pasterza Kościoła wrocławskiego, który w tym roku obchodzi 60-lecie święceń kapłańskich i 40. rocznicę sakry biskupiej. Pozdrawiam obecnych tutaj biskupów metropolii, kapłanów i osoby konsekrowane. Pozdrawiam także seminarzystów oraz profesorów i studentów Papieskiego Wydziału Teologicznego. Wyrażam uszanowanie przedstawicielowi prezydenta Rzeczypospolitej oraz władzom, jak również rektorom uniwersytetów, którym dziękuję za uprzejmy gest obecności.

Podczas pierwszego czytania wysłuchaliśmy wspaniałej przepowiedni proroka Izajasza: «Ich niemowlęta będą noszone na rękach i na kolanach będą pieszczone. Jak kogo pociesza własna matka, tak Ja was pocieszać będę» (Iz 66, 12-13). Powyższe słowa rzucają intensywne światło na dzisiejszą liturgię wspomnienia objawień Dziewicy Maryi św. Bernadecie w Lourdes. Pocieszającym jest sam Bóg. To On obejmuje ludzi swoją niezmierną czułością, wyrażoną tutaj obrazowo przez wzięcie w ramiona i na kolana oraz pieszczenie ukochanych dzieci. Jednocześnie możemy powiedzieć, że Maryja, okazując nam swoje macierzyństwo, którym została obdarzona przez swego Syna wiążącego na krzyżu, uczestniczy w

czułości, jaką Bóg nam okazuje. Ona bowiem przez swoje objawienia okazuje nieustannie swoją macierzyńską miłość do ludzi, zwłaszcza w niektórych momentach dziejów. W tym kontekście Lourdes wyraża szczególnie urzeczywistnienie Bożej obietnicy obdarzenia ludzi obfitym pocieszeniem, ponieważ w tym błogosławionym miejscu Maryja jest naprawdę Pocieszycielką: jest Pocieszycielką chorych, otrzymujących zawsze duchowe dary i umocnienie, a czasem również całkowite uzdrowienie; jest Pocieszycielką grzeszników, którzy za pośrednictwem Matki Odkupiciela się nawracają.

Podczas swego ziemskiego życia Matka Boża była «Służebnicą Pańską», uległa Słowu i woli Bożej. Jednak w czasie wesela w Kanie Galilejskiej, przypomnianego nam przed chwilą w Ewangelii, jawi się Ona jako ta, która zachęca także innych do spełnienia woli Bożej, do «zrobienia wszystkiego, cokolwiek On — Jej Syn — powie» (por. J 2, 5). Odczytany fragment Ewangelii być może należy do tych, które najbardziej znamy. Widzimy, jak Matka Jezusa jako jedyna spostrzegła, że zaczyna brakować wina. Nie troszczy się o siebie lub o to, jak będzie odbierana. Jej oczy i serce zwrócone są tylko na młodą parę i na zaproszonych, aby wszyscy byli szczęśliwi i by nie zostało zakłócone święto. Podchodzi więc do Syna i mówi: «Nie mają wina» (J 2, 3). Maryja odbiera jako swoje to święto oraz radość obojga małżonków. Podobnie jak Ona, również my kapłani powinniśmy kierować do Pana pełne zatroskania słowa, myśląc o tych, którzy potrzebują pomocy, miłosierdzia, przebaczenia i solidarności, aby również dla nich Pan mógł uczynić «znak», który uratował wesele w Kanie Galilejskiej. Jak bardzo potrzeba «znaków» Pana, Jego obecności w naszym świecie! W Kanie Maryja wskazuje sługom drogę: «Zróbcie wszystko, cokolwiek wam

powie» (J 2, 5). Jest to najlepsza droga słuchania Ewangelii, którą my kapłani powinniśmy podążać jako pierwsi, wytrwale, wychowując powierzone nam osoby, aby podążały nią codziennie.

Drodzy kapłani, w obecnym Roku Kapłańskim jesteśmy wszyscy wezwani, by przez naszą posługę być coraz bardziej jaśniejącymi znakami obecności Chrystusa Zbawiciela. Powinniśmy na nowo odkryć wielkość Sakramentu, który nas do Niego upodobnił, i uświadomić sobie jego niewyczerpaną owocność. Przejawia się ona w wielorakich posługach, które podejmujemy w służbie Kościoła i królestwa Bożego. Podczas sprawowanych przez nas Mszy świętych za każdym razem rzeczywiście uobecniamy Chrystusa na ołtarzu; a udzielając rozgrzeszenia *in persona Christi*, ofiarowujemy grzesznikowi możliwość, by skorzystał z łaski odkupienia i doświadczył radości pojednania z Bogiem i braćmi.

Fragment Ewangelii mówi nam dalej, że słudzy idą do Jezusa i otrzymują szczególne polecenie: «Napełnijcie stągwie wodą» (J 2, 7). Jest to proste polecenie, wydaje się ono niemal niepotrzebne. Co bowiem ma wspólnego z brakiem wina? Lecz słudzy są posłuszni. A po napełnieniu stągwi słyszą słowa, że mają zacerpnąć i zanieść staroście weselnemu. Również temu nowemu i niejasnemu poleceniu słudzy są posłuszni. Wesele zostaje uratowane! Co więcej, kończy się ten epizod wzniośle, jak przyznaje sam starosta weselny: «Každy człowiek stawia najpierw dobre wino, a gdy się napiją, wówczas gorsze. Ty zachowałeś dobre wino aż do tej pory» (J 2, 10). W ten sposób również wiara sług przyczyniła się do cudu, w którym woda stała się winem.

Wiara jest odpowiedzią Bogu, który w Chrystusie powołuje nas do zbawienia. Stanowi ona duszę posługi kapłańskiej i fundament życia

prezbitera. Św. Paweł mówi w Liście do Rzymian: «Jeżeli więc ustami swoimi wyznasz, że JEZUS JEST PANEM, i w sercu swoim uwierzysz, że Bóg Go wskrzęsił z martwych — osiągniesz zbawienie. Bo sercem przyjęta wiara prowadzi do sprawiedliwości, a wyznawanie jej ustami — do zbawienia. (...) Jakże więc mieli wzywać Tego, w którego nie uwierzyli? Jakże mieli uwierzyć w Tego, którego nie słyszeli? Jakże mieli usłyszeć, gdy im nikt nie głosił? (...) Jak to jest napisane: 'Jak piękne stopy tych, którzy zwiastują dobrą nowinę!' (...) Przeto wiara rodzi się z tego, co się słyszy, tym zaś, co się słyszy, jest słowo Chrystusa» (Rz 10, 9-17). Kapłan jest przede wszystkim powołany do głoszenia Słowa Bożego i do składania Ofiary eucharystycznej. Jak poucza Sobór Watykański II, «prezbiterzy (...) poprzez święcenia i posłannictwo otrzymane od biskupów, przeznaczeni zostają do służenia Chry-

stusowi Nauczycielowi, Kapłanowi i Królowi, w którego urządzie uczestniczą, a dzięki niemu tutaj na ziemi Kościół buduje się nieustannie jako Lud Boży, Ciało Chrystusa i Świętynia Ducha Świętego» (*Presbyterorum ordinis*, 1). Co za wzniosła misja!

Drodzy kapłani, wiemy, jak bardzo święty Proboszcz z Ars czuł się nieodpowiedni do tak wielkiego zadania. A jednak był on gigantem w wierze, w modlitwie, w gorliwości o dusze! Jego świadectwo daje nam światło i nas umacnia. Również i my, myśląc o godności kapłaństwa w Chrystusowym Kościele, czujemy, jak bardzo kontrastuje ona z naszymi ograniczeniami i naszą kruchością. W pewnych chwilach szczególnych trudności lub zmęczenia także i my możemy doświadczać czegoś podobnego do tego, co miało miejsce podczas wesela w Kanie Galilejskiej: zaczyna brakować wina, to znaczy może słabnąć wewnętrzny

zapał i radość pierwszych lat kapłaństwa. Zaniedbania, zwłaszcza w modlitwie, prowadzą do oschłości serca. Pojawia się poczucie niezadowolienia i frustracji... Drodzy bracia! Właśnie w takich chwilach spoczywa na nas troskliwe spojrzenie Maryi! Ona jako pierwsza, czasem jako jedyna dostrzega to i mówi do Jezusa: zobacz, nie ma już wina. A więc nie lękajmy się! Troszczmy się tylko o to, aby w naszym życiu kapłańskim byli zawsze obecni Pan Jezus i Maryja, Jego i nasza Matka. Dzięki nim «wesele» naszego kapłaństwa nie będzie miało nigdy końca. Nasza miłość może się zawsze odnowić, a także przez momenty trudności stać się jeszcze «lepsza», podobna do miłości kapłańskiego Serca Chrystusa. Takie życzenia składam wam w tym Roku Kapłańskim, powierzając je niebieskiemu wstawiennictwu Najświętszej Maryi, Matki kapłanów. Pozwólm, by kierowały nami zawsze Jej słowa: «Zróbcie wszystko, cokolwiek wam powie».

Demokracja a Kościół

Wykład Kardynała Sekretarza Stanu na Papieskim Wydziale Teologicznym

1) Demokracja a nauka społeczna Kościoła

Przede wszystkim mała uwaga wstępna. Temat demokracji pojawił się w refleksji Kościoła, tradycyjnie przywykłego do kontaktów z krajami rządzonymi monarchicznie, w XIX w., wraz z powstaniem i rozwojem współczesnych demokracji elekcyjnych. Stan faktyczny zmusił Magisterium do opracowania właściwej nauki społecznej, choć już św. Tomasz w jakiś sposób dał wyraz preferencji dla form rządzenia bliższych prawu naturalnemu, związanych z władzą ludu.

Odnosnie do prawa naturalnego pozwolę sobie na krótką dygresję. Dzisiaj mówi się często nie o prawach «człowieka», ale o prawach «jednostki», tak że pragnienia, które chce się zaspokoić, stają się prawami bez prawdziwego fundamentu ontologicznego, czyli uniwersalnego.

Dlatego też wydaje mi się rzeczą stosowną podkreślić, że prawa człowieka są powszechne nie dlatego, że są zaakceptowane i uznane przez większość parlamentarną albo przez opinię publiczną, ale dlatego, że opierają się na naturze istoty ludzkiej, która nie zmienia się wraz z uwarunkowaniami społecznymi czy historycznymi. Przytoczę to, co powiedział Benedykt XVI do Zgromadzenia Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku 18 kwietnia 2008 r.: «Prawa te mają swój fundament w prawie naturalnym, zapisanym w sercu człowieka i obecnym w różnych kulturach i cywilizacjach. Oderwanie praw człowieka od tego kontekstu oznaczałoby zawężenie ich zasięgu i ustępstwo wobec koncepcji relatywistycznej, według której znaczenie i interpretacja praw mogłyby ulegać zmianie, a ich uniwersalność można by negocjować w imię różnych koncepcji kulturo-

wych, politycznych czy nawet religijnych». Są to ważne spostrzeżenia nie tylko w odniesieniu do praw człowieka, ale do wszystkich działań prawowitej władzy, powołanej do regulowania, zgodnie z prawdziwą sprawiedliwością, życia wspólnoty, za pomocą praw, które nie wywodzą się jedynie ze zwykłego proceduralizmu, ale z pragnienia autentycznego dobra osoby i społeczności, i dlatego odwołują się do prawa naturalnego. W encyklice *Caritas in veritate* Benedykt XVI prowadzi nas do jeszcze innego, głębokiego wniosku, ostrzegając, że «prawa człowieka nie będą respektowane», gdy «pozbawia się je transcendentnego fundamentu» (n. 56), to znaczy, gdy zapomina się, że to «Bóg gwarantuje prawdziwy rozwój człowieka, ponieważ stworzywszy go na swój obraz, obdarza go także transcendentną godnością» (n. 29).

Powracając do tematu współczes-

nych demokracji elekcyjnych, trzeba uznać, że ich struktura opiera się na zasadzie władzy ludu i na założeniu, że istotnie wszyscy ludzie są równi (1). Stąd pochodzi nakaz tworzenia takiego porządku polityczno-prawnego, aby były najlepiej chronione prawa osoby (2) i jej właściwy rozwój społeczny.

Istnieją trzy szeroko opisane i rozwinięte w dokumentach Magisterium społecznego Papieża oraz biskupów zasady rządzące współczesnymi demokracjami: zasada pomocniczości, solidarności i odpowiedzialności. To jednak, co do tej pory syntetycznie przedstawiłem, dotyczy wspólnoty politycznej. *Czy można to zastosować również do Kościoła?*

Struktura Kościoła

Kościół ma własne prawo, zwane prawem kościelnym lub kanonicznym, które ma umożliwić wiernym wypełnianie ich powołania osobistego i wspólnotowego w podwójnym celu: by chronić wspólnotę kościelną i strzec praw poszczególnych wiernych. Cele te zależą od siebie nawzajem, gdyż jedynie wtedy, gdy jest promowane i chronione dobro wspólne, to znaczy wspólnota kościelna, coraz pełniej realizuje się godność człowieka, jako osoby ludzkiej i jako wiernego. Kościół katolicki ma na tej ziemi podwójną strukturę: a) *wewnętrzną i duchową*, przez co jest wspólnotą wiary, nadziei i miłości (3); b) *zewnątrzną i widzialną*, przez co równocześnie jest organizmem społecznym i prawnym, uporządkowanym hierarchicznie. Jawi się więc jako instytucja, która ma cel i odpowiednie środki do jego osiągnięcia. Jest zatem typowym modelem społeczności religijnej, która wypracowała i sformułowała swój autonomiczny porządek prawny, niezależny od władz cywilnych, zasadzający się na przekonaniu, że ma własną i wyłączną, otrzymaną od samego Boga misję wobec wszystkich ludzi, której właściwym i wyłącznym celem jest zbawienie dusz.

Ks. Sturzo twierdzi: «Forma religijna jest fundamentalna dla życia społecznego. Nie można konkretnie pojmować społeczności — jako przejawu i skutku indywidualnych tendencji celowościowych — bez

formy religijnej. «Formą religijną» można określić *konieczną i konkretną, społeczną realizację pragnienia Absolutu*» (4). Forma ta, również w religiach przedchrześcijańskich i niechrześcijańskich, dąży do zachowania autonomii, choć jest niezaprzeczalne, że na różnych etapach okresu przedchrześcijańskiego nigdy nie osiągnięto pełnej świadomości formy religijnej autonomicznej i powszechnej, w odniesieniu do każdej innej formy społecznej. Do początków chrześcijaństwa ludzie myśleli zawsze o nierozdzielalnym związku pomiędzy religią i rodziną, plemieniem, rasą, narodem, imperium. Dopiero z nadejściem chrześcijaństwa forma religijna stała się Kościołem pośród narodów, uwalniając się od jakiegokolwiek związku światowego, doczesnego i materialistycznego, i umocowała się ostatecznie na fundamencie osoby i sumienia.

Do Kościoła jako widzialnej wspólnoty należą w pełni wszyscy ochrzczeni, którzy właśnie na mocy chrztu, wszczepiającego ich w Chrystusa (5), uczestniczą w tej samej godności i misji oraz w potrójnej funkcji Chrystusa proroka, kapłana i pasterza. Podstawowa i równa godność i uczestnictwo, jakie wszyscy posiadają na mocy jedynego chrztu, urzeczywistnia się według różnorodności funkcji, charyzmatów i powołań określających «pozycję» każdego (6). Istotnym wyrazem różnych funkcji w Kościele są funkcje związane z posługą hierarchiczną. Hierarchia odnawia się nieustannie przez sakrament święceń, którego przyjęcie uzdalnia wyświęconego do pełnienia władzy rządzenia, którą Chrystus jako Głowa posiada nad całym ciałem Kościoła, podczas gdy wierni świeccy mogą współpracować z posługą hierarchiczną, spełniając te funkcje, które niekoniecznie wymagają święceń (7).

Nie cała władza rządzenia Kościołem należy do każdego członka hierarchii, ponieważ różne zadania rozdzielone są dzięki stałej i uporządkowanej organizacji funkcji publicznych. Ponadto istnieją dwa podstawowe szczeble organizacji — powszechny i partykularny. Jednak całość Kościołów partykularnych, tworzących Kościół powszechny, nie

wywodzi się ze zwykłego połączenia lub federacji samowystarczalnych podmiotów. Kościoły partykularne, w których i z których istnieje jedyny Kościół katolicki, ukształtowane są na obraz Kościoła powszechnego, którego najwyższa władza rządzenia powierzona jest dwom podmiotom — Papieżowi i kolegium biskupów; jednakże to ostatnie nie ma władzy, jeśli nie pozostaje w komunii z Biskupem Rzymu, zachowującym integralnie swoją władzę prymatu nad wszystkimi, pasterzami i wiernymi (8). Natomiast Papież, spełniając swoją posługę pasterza powszechnego, korzysta z pomocy różnych organizmów i osób: synodów biskupów, kolegium kardynałów, Kurii Rzymskiej, przedstawicieli papieskich itp.

Ze swej strony biskupi przez święcenia biskupie otrzymują władzę uświęcania, nauczania i rządzenia. Z kolei przy pełnieniu swego urzędu pasterskiego biskup diecezjalny liczy na współpracę kapłanów i zaangażowanie wszystkich wiernych, wynikające z chrztu. Istnieją różne urzędy i organizmy wspomagające go w tej funkcji pasterskiej: biskupi pomocniczy, wikariusze biskupi, synody diecezjalne, kuria diecezjalna, rady (kolegium konsultorów, rada kapłańska, rada ds. ekonomicznych, rada duszpasterska). Istnieją także struktury i organizmy ponaddiecezjalne: jak np. prowincje kościelne, metropolie, synody partykularne, Konferencje Episkopatu. Paralelnie do Kościoła łacińskiego, kierującego się obowiązującym Kodeksem Prawa Kanonicznego (*Codex Iuris Canonici*), promulgowanym w 1983 r., Kościoły Wschodnie mają swoją własną tradycję i kształt i kierują się Kodeksem Kanonów Kościołów Wschodnich (*Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium*), promulgowanym w 1990 r.

2) Wspólnota polityczna a Kościół jako komunია

Z prostego porównania przytoczonych wyżej danych wynika jasno, jak bardzo natura «państwa demokratycznego» różni się od natury Kościoła. Samo pochodzenie obydwu struktur, wyznaczone im cele

oraz dalsze wyartykułowanie potwierdzają ich radykalną odrębność.

A jednak również w strukturze Kościoła *nie brakuje elementów* analogicznych, bardzo podobnych, *pozwalających mu «oddychać» demokratycznie*: centralny charakter osoby ludzkiej, jedyne stworzenia Bożego chcianego i kochanego ze względu na nie samo (9), ukierunkowanego na zbawienie wieczne; podstawowa równość członków Kościoła, na mocy chrzcielnego upodobnienia do Chrystusa; *kolegialność i synodalność* jako zasady-motory życia Kościoła, zarówno na poziomie Kościoła powszechnego, jak na poziomie Kościoła partykularnego; uczestnictwo wszystkich wiernych w potrójnej funkcji — kapłańskiej, prorockiej i królewskiej — Chrystusa oraz w misji Kościoła; konkretne formy takiej współpracy w wielorakich radach na szczeblu diecezji i parafii, z różnieniem głosu rozstrzygającego lub doradczego, zależnie od traktowanych spraw i roli w nich uczestniczących. Nie ma wątpliwości, że decydujący impuls w tym sensie został dany przez Sobór Watykański II i następujące po nim prawodawstwo, zawarte w dwóch Kodeksach — łacińskim i wschodnim.

Rola świeckich w Kościele

Zapytajmy teraz, jaka jest specyficzna rola świeckich oraz ich uczestnictwo w misji Kościoła. Nie brakuje w tej sprawie punktów odniesienia w dokumentach Magisterium, a w szczególności Soboru Watykańskiego II oraz w posynodalnej adhortacji *Christifideles laici* Jana Pawła II (1988), która w numerze 2. stawia wyzwanie: należy «wytyczyć konkretne drogi, które pozwoliłyby przenieść wspaniałą soborową 'teorię' laikatu w 'praktykę' autentycznego życia Kościoła». W dalszej części tekst sygnalizuje pojawiające się problemy: posługi i urzędy kościelne do powierzenia świeckim; szerzenie się nowych «ruchów», miejsce i rola kobiety. Jednak dla otwarcia nowych dróg potrzebny jest nowy styl i nowe przeszerzenie dla *christifideles*. Nowym stylem może być jedynie styl synodalny, ważny nie tylko dla przeprowadzenia synodu, lecz

również jako metoda podchodzenia do problemów.

Przeprowadzanie obecnie synodów diecezjalnych, w porównaniu do tych z przeszłości, charakteryzuje się właśnie tym, że nie chodzi już tylko o instytucję wyłącznie klerykalną o charakterze legislacyjnym, która ma na celu dostosowanie prawodawstwa powszechnego do konkretnej sytuacji lokalnej (10), ale raczej o głęboko duchowe i teologiczne wydarzenie, w którym różne grupy ludu Bożego pod kierunkiem biskupa wyrażają i wnoszą swój wkład, by lepiej ukazać tajemnicę Kościoła. Styl synodalny ma tę zaletę, że włącza wszystkie wspólnoty, wzywając je do czynnego i odpowiedzialnego uczestnictwa. Ten styl wymaga poszukiwania i dialogu, opracowania propozycji bez z góry przygotowanych odpowiedzi. Ten styl wymaga wsłuchiwanie się w głos wszystkich, a przynajmniej przedstawicieli wspólnot, jak przewiduje prawo kanoniczne.

Władza, służba i odpowiedzialność

Mogłoby się zdarzyć, że nowe struktury synodalne, zwłaszcza Kościoła partykularnego, zostaną wypracowane, a nawet wykorzystane w zakresie świeckiej logiki władzy: z góry w dół dla zachowania *status quo*, z dołu w górę, by dojść do władzy, to znaczy w celu tak zwanej «demokratyzacji» Kościoła. Właśnie w obrębie tej tendencji zapomina się łatwo, że również demokracja, jak każdy system konstytucjonalny, stanowi strukturę władzy, która niezależnie od tego, czy chcemy, czy nie chcemy, upodabnia się do każdego innego systemu rządów, zwłaszcza w sprawie podziału władzy. Oczywiście, taka dynamika władzy, przeniesiona na grunt kościelny, staje się radykalnie dwuznaczna, ponieważ w Kościele więzi strukturalnej, również na szczeblu decyzyjno-operatywnym, między hierarchią i resztą ludu Bożego, nie można rozpatrywać w pojęciach podziału władzy, chyba że popadniemy w empiryzm teologiczny i w konsekwencji prawny. Problem bowiem nie może być rozpatrywany ani w kategoriach ideologicznych

walki klas, ani w bardziej politycznych kategoriach równowagi sił. W obrębie Kościoła problem koniecznego i uporządkowanego podziału kompetencji nie może nigdy być zbieżny, jak ostatnio ma to miejsce w zakresie państwowym, z problemem objęcia mniejszej lub większej części władzy, ponieważ *władza* — jeśli przez władzę pojmujemy się ostępczą odpowiedzialność, a więc specyficzną posługę biskupów dla życia Kościoła — *nie jest podzielna*. Podział kompetencji w porządku kanonicznym powinien jedynie służyć — przyjmując słuszne kryterium skuteczności — skutecznemu działaniu poszczególnych osób oraz poszczególnych organizmów, biorąc pod uwagę ich funkcje oraz charyzmaty (11).

Czy Kościół może stać się demokracją?

Różne ruchy, które się pojawiły w naszych czasach, domagają się pewnej formy demokratyzacji Kościoła, w sensie włączenia w jego wewnętrzną konstytucję dziedzictwa praw wolności opracowanego przez Oświecenie, a następnie uznanego za podstawową regułę formacji politycznych. Dla ruchów tych wydaje się rzeczą oczywistą posłużenie się takimi strukturami wolności do przejścia od Kościoła uważanego za paternalistyczny i rozdzielający dobra do Kościoła-wspólnoty, tak że nikt nie pozostaje biernym odbiorcą jego darów. Tymczasem wszyscy powinni stać się czynnymi działaczami życia chrześcijańskiego. Kościół nie powinien już zstępować z góry. Odpowiedzią na te krytyki oraz aspiracje jest formowanie Kościoła ustanawianego przez dyskusję, umowy, decyzje, i który podczas debaty wyłania to, czego można oczekiwać od wiernego jako należące do wiary lub jako dyrektywę moralną. Również liturgia nie jest wyłączona z tego procesu, ponieważ nie powinna ona już odpowiadać ustalonym wcześniej schematowi, ale powinna rodzić się na miejscu, w danej sytuacji, jako dzieło wspólnoty, dla której jest sprawowana. Do takiego przejścia przeszkodą może się okazać również słowo Pisma, z którego nie można całkowicie zrezygnować,

Kard. Tarcisio Bertone z biskupami, profesorami i klerykami MWSD we Wrocławiu

a więc do którego podchodzi się ze znaczną wolnością wyboru.

Jednak w obliczu takiej koncepcji Kościoła, wynikającej z demokratycznego samookreślenia, wyłaniają się konkretne pytania. Do kogo należy prawo podejmowania decyzji? Na podstawie czego to się dokonuje? Jest rzeczą oczywistą, że konfrontacja z demokracją polityczną nie odpowiada strukturze Kościoła. W demokracji politycznej na te pytania odpowiada się systemem reprezentacji: przez wybory jednostki wybierają swoich przedstawicieli, podejmujących za nie decyzje. Zadanie to jest ograniczone w czasie; wpisane jest również co do treści w wielkie linie systemu partyjnego i obejmuje tylko te sfery działalności politycznej, które Konstytucja przyznaje ciałom przedstawicielskim. Jednak w związku z tym pozostają aktualne dwie kwestie: mniejszość musi się poddać większości, a ta mniejszość może być bardzo wielka. Ponadto nie ma zawsze gwarancji, że wybrany przedstawiciel rzeczywiście działa lub mówi w sensie upragnionym przez wyborcę, dlatego również zwycięska większość, przypatrując się rzeczom z bliska, nie może w pełni uważać się za czynny podmiot wydarzenia politycznego. Przeciwnie, musi ona również akceptować «decyzje podjęte przez innych», że-

by nie narazić na niebezpieczeństwo systemu w jego całości.

Dla naszej kwestii ważniejszy jest jednak pewien ogólny problem. Wszystko to, co czynią ludzie, może być unieważnione przez innych. Wszystko, co jest wynikiem ludzkiego gestu, może się nie podobać innym. Wszystko to, o czym decyduje większość, może odwołać inna większość. Kościół, opierający się jedynie na decyzjach większości, staje się Kościołem czysto ludzkim, prowadzonym do poziomu tego, co wykonane i chętnie przyjmowane, będące owocem własnego działania i własnych intuicji i opinii, gdzie opinia zastępuje wiarę. Istotnie, w formułach wiary stworzonych przez siebie często znaczenie wyrażen «wierzę» lub «my wierzymy» nie przekracza znaczenia «my uważamy». Kościół stworzony przez siebie («Religia na własny użytek» — jak mówi Benedykt XVI) w końcu ma posmak «samy siebie», co innych «samy siebie» nigdy nie zadowoli, i bardzo szybko ujawnia swoją małość, wycofuje się w sferę doświadczenia i w ten sposób zanika również jako wymarzony ideał. Spontanicznie rodzi się teraz pytanie: jakie perspektywy eklezjologiczne są konieczne, by przezwyciężyć podobny kryzys?

Komunia jako zasada formalna życia kościelnego

Musimy powrócić do wizji chrześcijanina, nowego człowieka, który po spotkaniu z Chrystusem posiada faktycznie nową strukturę, nie tylko moralną, lecz i ontologiczną. Wie on, że należy do Chrystusa, i wie, że ta przynależność stwarza w nim nowe i jedyne kryterium w podejściu do rzeczywistości i egzystencji. Koncepcja człowieka jako człowieka nowego, której początek dał Chrystus, jest jedyną rozwiązującą antynomie między osobą i społecznością, i pozwala także w nowy sposób pojmować pluralizm w obrębie Kościoła. Jeśli osobowość chrześcijańska rodzi się jedynie wewnątrz środowiska komunii, to również pluralizmu kościelnego nie można pojmować jako pluralizmu jednostek, lecz zasadniczo jako pluralizm Kościołów partykularnych lub wspólnot.

Fakt komunii dominuje w całej osobowości chrześcijańskiej i kształtuje jej przeróżne sposoby wyrazu. Nie jest to więc jedna rzecz, którą należy zrobić pośród innych, lecz sposób czynienia wszystkiego. Jest to sprawa zasadnicza dla poprawnego zrozumienia struktur synodalnych i w konsekwencji sposobu pracowania w nich. Specyficzność elementu kościelnego, to znaczy praca na rzecz wspólnego osądu operatywno-decyzyjnego w obrębie wspólnoty chrześcijańskiej, nie może być nigdy sprawowana do pewnej formy aktywizmu stowarzyszeniowego. «Czynić coś lub decydować o czymś wspólnie» może ewentualnie wyczerpać znaczenie świeckich stowarzyszeń, jak kręgi kulturalne, zrzeszenia ekonomiczne i inne im podobne, które nie żądają od osób integralnego zaangażowania lub w każdym razie wykraczającego poza wymagane prace. Chrześcijanie — przeciwnie — nie gromadzą się nigdy jedynie po to, aby o czymś wspólnie zdecydować, coś wyświadczyć, lecz aby przeżywać komunie, działając i decydując razem. Komunia nie pozostaje na usługach aktywności, lecz aktywność pozostaje na usługach życia w komunii. Ostateczną racją, dla której się gromadzą chrześcijanie, jest fakt, że uważają się za zgromadzonych przez Chrystusa,

powołanych i ustanowionych przez Niego w komunii.

Z powyższej koncepcji chrześcijanina i Kościoła jako rzeczywistości komunii można wyciągnąć pewne konsekwencje.

Budowanie Kościoła jako globalne zadanie chrześcijanina

Pierwszym zadaniem chrześcijanina jest budowanie Kościoła, aby przez niego mogło docierać do świata orędzie zbawienia. Orędzie chrześcijańskie nie może rozbrzmiewać indywidualistycznie; jest to orędzie komunii, zrodzone przez komunię.

Budując Kościół, chrześcijanin buduje świat, ożywia go, przemienia i zbawia, ponieważ Kościół jest w świecie (12). Ojciec Święty Benedykt XVI często zachęca do ponownego odkrycia powołania świeckiego w służbie ewangelicznego orędzia: «Każde środowisko, okoliczności i forma aktywności, w których można oczekiwać wzorcowej jedności wiary i życia, powierzone są trosce wiernych świeckich, powodowanych pragnieniem dzielenia się darem spotkania z Chrystusem i pewnością co do godności osoby ludzkiej. Oni to winni dawać świadectwo miłości bliźniego, zwłaszcza w stosunku do najuboższych, cierpiących i znajdujących się w potrzebie, jak również wypełniać wszelkie obowiązki chrześcijańskie, aby tworzyć warunki coraz większej sprawiedliwości i pokoju w stosunkach międzyludzkich, tak by otworzył Ewangelię nowe horyzonty!» (13).

Życie chrześcijanina w świecie naznaczone jest i podtrzymywane przez kategorie wywodzące się z komunii kościelnej bez konfliktów i zapewnienia ciągłości dzięki prawdzie wpisanej w rzeczywistości ziemskiej. Pojmowana w takim sensie, nie istnieje autonomia chrześcijanina jako osoby, lecz jedynie autonomia rzeczy. Jego zadanie polega na tym, by potrafił utrzymywać relacje z rzeczywistościami ziemskimi, posługując się kategoriami właściwymi wierze. I nie istnieje autonomia osoby świeckiej wobec hierarchii w tym sensie, że nie istnieje środowisko, w którym świecki buduje świat w

oderwaniu i niezależnie, nie budując jednocześnie Kościoła. Jednakże może budować Kościół tylko w komunii z całym ludem Bożym, a więc i z hierarchią. Tak więc relacja między laikatem i hierarchią jest relacją komunii, a nie poddania czy władzy.

Świadectwo zamiast reprezentacji

Podstawową ideą parlamentaryzmu jest reprezentatywność. Władza przekazana jest przez lud osobom, które go reprezentują, na podstawie głosowania powszechnego. We wspólnocie chrześcijańskiej *pojęcie reprezentatywności jest zasadniczo odrębne* przez dwie serie racji. Przede wszystkim osoby, które przewodzą ludowi Bożemu, nawet kiedy są wybierane, nie są obdarzone władzą, na mocy której pełnią swoją posługę, z dołu, lecz z góry, przez Sakrament i misję. Na szczęblu Kościoła powszechnego jedynie Papież lub całe kolegium biskupów mogą przemawiać w imieniu Kościoła, to znaczy reprezentować Kościół. Na szczęblu Kościoła partykularnego tylko biskup reprezentuje diecezję; on to bowiem, a nie jedna z rad diecezjalnych, reprezentuje diecezję na soborze powszechnym, podobnie jak rady diecezjalne bez biskupa nie mogą reprezentować katolików jakiegokolwiek diecezji.

Po drugie, wiara nie może być reprezentowana przez nikogo, ponieważ zbawienie jest faktem wybitnie osobistym. Nie można być zbawionym przez kogoś innego, tak jak można być reprezentowanym przez osobę trzecią w sferze ekonomicznej lub także ściśle osobistej, jak w małżeństwie *per procura*. Natomiast poprawne jest stwierdzenie, że biskup reprezentuje wiarę członków swojego Kościoła partykularnego, na przykład na soborze powszechnym. Jednak pojęcie reprezentacji nabiera w tym kontekście odrębnego znaczenia, pierwotnie kościelnego. Reprezentuje tę wiarę jedynie w takiej mierze, w jakiej jego wiara jest ortodoksyjna i zgodna jest z jego wiarą. Nie reprezentuje jej na mocy zlecenia ze strony swoich diecezjan, ale świadczy o niej na mocy swego pełniejszego uczestnictwa w urzędzie

prorockim, kapłańskim i królewskim Chrystusa, pośrednika między Bogiem i ludźmi. Dlatego bardziej poprawnym tłumaczeniem pojęcia reprezentacji w sferze kościelnej jest pojęcie świadectwa. Jedynie świadectwo biskupa w odniesieniu do swojej diecezji ma ostateczną wartość wiążącą, czyli prawną, wartość głosu «rozstrzygającego» w gronie Kolegium Episkopatu.

Wszystko to ma konkretne konsekwencje. Członkowie rad diecezjalnych nie są reprezentantami parlamentarnymi, lecz osobami wybranymi, być może w wyborach, by służyć radą i pomagać biskupowi w zarządzaniu diecezją. Nie przeczy temu fakt, że ich wybór może nastąpić przy zastosowaniu kryteriów «reprezentatywności», właśnie dlatego, że więź biskupa z parafiami i innymi grupami wspólnotowymi powinna być ścisła i funkcjonalna. Ich rolą zatem nie jest reprezentować demokratycznie wiarę innych, a ich pierwszą posługą jest urzeczywistnić doświadczenie wiary wspólnej dla całego ludu Bożego, również w środowisku, w którym powinni wypełnić swoje specyficzne zadanie (14).

Komunia jako wspólne doświadczenie

Komunia jest formalną zasadą wspólnoty chrześcijańskiej i w konsekwencji także wszystkich jej struktur oraz wszystkich jej instytucji prawnych. Relacja między biskupem i wiernymi nie może być rozstrzygnięta ostatecznie w pojęciach kontroli władzy, lecz jedynie w pojęciach doświadczenia komunii. Formy kontroli wprowadzone na przestrzeni dziejów, aby ograniczyć nadużycie władzy ze strony hierarchii, rzadko doprowadzały do autentycznego doświadczenia komunii chrześcijańskiej.

Zastosowana do biskupów, idea komunii zakłada spełnianie ich kompetencji w kontekście informacji i konsultacji. Kompetencja doradcza rad diecezjalnych, wprowadzonych przez Sobór Watykański II, zmierza do ogarnięcia wszystkich sektorów życia diecezji oraz misji Kościoła. Nie wyklucza to wybitnie osobistej odpowiedzialności biskupa oraz fak-

tu, że pewne relacje i problemy wymagają ze swej natury, by były traktowane z odpowiednią dyskrecją. Chodzi o to, by inteligentnie odczytywać sytuację i naturę rzeczy. Władza rozeznawania biskupa stanowi rękojmnię komunii, ponieważ wyklucza wszelką formę mechanicznego kolektywizmu.

Jednakże komunია, jeśli nie ma być sprowadzona jedynie do senty-

mentalnego — i dlatego łatwo mylącego — wyrazu, wymaga od biskupów, by żyli w komunii ze swoimi wiernymi, współpracując we wszystkich sektorach życia kościelnego.

Na zakończenie chciałbym podzielić się z wami piękną myślą św. Jana Damasceńskiego, doktora tradycji kościelnej, zwłaszcza wschodniej. Zachęca nas on, byśmy

byli protagonistami w budowaniu Kościoła z żarliwym zaangażowaniem i wiernością: «*Ty możesz, szlachetny szczyt doskonałej czystości, najszlachetniejsze zgromadzenie Kościoła, które oczekujesz pomocy od Boga [i od wszystkich twoich członków!]; ty, w którym mieszka Bóg, przyjmij od nas naukę wiary wolną od błędu oraz poświęcenie dzieł; przez nie umacnia się Kościół, jak przekazali nam to Ojcowie*» (15).

(15) Por. św. Jan Damasceński, *Expositio et declaratio fidei*, rozdz. 1, PG 95, 419.

Przypisy

- (1) Por. *Gaudium et spes*, 29.
- (2) Por. tamże, 73.
- (3) Por. *Lumen gentium*, 8.
- (4) L. Sturzo, *La società. Sua natura e leggi*, Bergamo 1949, s. 97.
- (5) Por. KPK, kan. 204.
- (6) Por. KPK, kan. 208.
- (7) Por. KPK, kan. 129, § 2.
- (8) Por. *Lumen gentium*, 22 i 23.
- (9) Por. *Gaudium et spes*, 24.
- (10) Por. kan. 356, § 1 KPK z 1917 r.
- (11) Jednakże w imię podziału kompetencji nikt nie może być wyłączony z efektywnej i globalnej współodpowiedzialności w przygotowaniu osądu komunii, z której powinna się wyłonić genetycznie decydująca interwencja władzy. Dlatego w ostatecznym rozrachunku problem władzy w obrębie ludu Bożego dotyczy natury relacji — na poziomie operatywno-decyzyjnym — między biskupem i innymi chrześcijanami i konsekwentnie sposobu uczestnictwa duchowieństwa i świeckich w odpowiedzialności za chrześcijańskie przesłanie w świecie, która ostatecznie dotyczy następców apostołów.
- (12) Urzeczywistniając nowy sposób przeżywania relacji ludzkich, uczuciowych, kulturowych, ekonomicznych, społecznych i politycznych, wierni świeccy budują nową rzeczywistość świata, unikając ryzyka znalezienia się w sytuacji dualizmu. Jak bowiem chrześcijanin wezwany jest do uszanowania wewnętrznej logiki Słowa i Sakramentu, podobnie powinien uszanować wartość i wewnętrzną logikę rzeczywistości ziemskiej, w posłuszeństwie wobec ich własnego statusu.
- (13) Przemówienie do uczestników sesji plenarnej Papieskiej Rady ds. Świeckich, 15 listopada 2008 r.
- (14) Tego rodzaju pojęcie wyklucza możliwość poszukiwania w stylu parlamentarnym, coraz bardziej determinowanym przez partie polityczne, a więc przez walkę o władzę między siłami prawicy i lewicy, rozwiązań dla potrzeb wspólnoty chrześcijańskiej. Formowanie się również w Kościele frontów zachowawczych lub progresywnych jest sprawą praktycznie nieuniknioną z powodu naszych ludzkich ograniczeń. Fronty te stanowiły zawsze ograniczenia soborów. Trzeba przyjąć ten fenomen, doceniając również jego aspekt pozytywny, to znaczy możliwość, że dzięki wielości akcentów dojdzie się do pełniejszego dostrzeżenia złożoności problemów, ale bez absolutyzowania tej dialektyki aż do zdefiniowania jej jako koniecznej do postępu Kościoła, ponieważ nie można tego przewidzieć i programować, ani nawet ujmować w schemat, według kategorii zbyt zacieśnionych i nieodpowiednich do pojmowania rzeczywistości stojącej się tajemnicą.

Źródła

- Dokumenty Soboru Watykańskiego II, zwłaszcza Konst. dogm. *Lumen gentium* oraz Konst. duszp. *Gaudium et spes*.
- *Codex Iuris Canonici*, LEV 1983.
- *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium*, LEV 1995.
- *I discorsi del Papa alla Rota*, Città del Vaticano, 1986.
- Encyklika Jana Pawła II, *Sollicitudo rei socialis*, 30 grudnia 1987.
- Adhortacja apostołska Jana Pawła II, *Christifideles laici*, 30 grudnia 1988.
- Encyklika Jana Pawła II, *Centesimus annus*, 1 maja 1991.
- *Educare alla Legalità*. Nota pastorale della Commissione Ecclesiale Giustizia e Pace, Roma, 4 października 1991.
- *Legalità, giustizia e moralità*. Nota pastorale della Commissione Ecclesiale Giustizia e Pace, Roma, 20 grudnia 1993.
- *Stato sociale ed educazione alla socialità*. Nota pastorale della Commissione Ecclesiale Giustizia e Pace, Roma, 1 maja 1995.
- Arrieta Juan Ignacio, *Il sistema dell'organizzazione ecclesiastica. Norme e documenti*, Edizioni Università della Santa Croce, Roma 2006.
- Bertone Tarcisio, «*Il rapporto giuridico tra Chiesa e Comunità politica*» in *Il diritto nel mistero della Chiesa*, Quaderni di Apollinaris 10, Roma 1992, ss. 609-610.

Bibliografia

- Coste R., *Les communautés politiques*, Paris 1967.
- Corecco E., *Parlamento ecclesiale o diaconia sinodale?* in «*Communio*», 1 (1972), 32-44.
- Mattai G., *Morale politica*, Bologna 1975.
- Maritain J., *L'homme et l'Etat*, trad. it. *L'uomo e lo Stato*, Milano 1975.
- Ghirlanda G., *Il diritto nella Chiesa mistero di comunione*, Roma, 1990.
- Berlingò S., *Giustizia e carità nell'economia della Chiesa*, Torino, 1991.
- Ratzinger J., *La Chiesa — Una comunità sempre in cammino*, Torino 1992.
- Rivella M. (a cura), *Partecipazione e corresponsabilità nella Chiesa*, Milano 2000.
- Associazione Teologica Italiana, *Chiesa e sinodalità. Coscienza, forme, processi*, a cura di Riccardo Battocchio e Serena Nocetti, Glossa, Milano 2007.

ARTYKUŁY

Papież w synagodze

Rozmowy z rabinem Jacobem Neusnerem

Trudno było o bardziej odpowiednią osobę do prowadzenia dialogu na temat Kazania na Górze z teologiem katolickim abpem Brunem Forte niż Jacob Neusner — jeden z największych żyjących znawców i badaczy judaizmu. To szczególne wydarzenie miało miejsce 18 stycznia w Rzymie w Sali Petrassiego w Audytorium. Nie bez powodu ta rozmowa odbyła się dzień po historycznej wizycie Papieża w rzymskiej synagodze; nieprzypadkowy był też wybór przedstawiciela strony żydowskiej, dokonany przez Fundację Marileny Ferrari-FMR, organizatora spektaklu *Imago Christi*, podczas którego został zaprezentowany album malarza Nicoli Samorì, zawierający Kazanie na Górze, które odczytał aktor Luca Zin-garetti.

«Dzięki temu tekstowi nauczyłem się kochać Jezusa» — te słowa Gandhiego przypominał na otwarcie wieczoru abp Forte. Tekst niejako definiuje Chrystusa, a zatem również chrześcijanina. Nikt lepiej niż Jacob Neusner nie przeprowadziłby refleksji nad tym niezwykłym «dokumentem tożsamości», właśnie dlatego, że tym amerykański rabin zajmuje się od

ponad 20 lat, kiedy to nawiązał dialog na odległość z kard. Josephem Ratzingerem.

W 1993 r. Neusner opublikował w Stanach Zjednoczonych książkę poświęconą właśnie Kazaniu na Górze — *A Rabbi talks with Jesus* (Rabin rozmawia z Jezusem). W książce tej wyobraża on sobie, że znajdu-

je się tam, na owej górze, gdzie Jezus wypowiada błogosławieństwa, i słucha Go, jakby po raz pierwszy. Zamyśl Neusnera polega na tym, by słuchać Chrystusa, usuwając wszelkie stereotypy i uprzedzenia, jakie nieuchronnie nagromadziły się w ciągu dwutysiącletniej historii chrześcijaństwa.

Przed rozpoczęciem rozmowy sędziwy rabin z Hartford (Connecticut) opowiedział nam historię tej książki: «Kiedy miała się ukazać, zaproponowałem mojemu wydawcy, aby poprosił o opinię — która miała zostać zamieszczona wśród notek na okładce — kard. Ratzingera, ówczesnie prefekta Kongregacji Nauki Wiary. Uznał mnie za szalonego, uważał bowiem, że purpurat za nic się nie zgodzi. Założyliśmy się i ja wygrałem. Ratzinger określił mój esej m.in. jako «najważniejszy dla sprawy dialogu żydowsko-chrześcijańskiego spośród tych, jakie ukazały się w ostatnim dziesięcioleciu», i dodał: «Książkę cechują absolutna uczciwość intelektualna, skrupulatność analizy, szacunek dla drugiej strony, połączony z radykalną lojalnością względem własnego stanowiska; i sprawiają, że jest ona wy-

Benedykt XVI z rabinem Jacobem Neusnerem (Watykan, 18 stycznia 2010 r.)

ARTYKUŁY

zwaniem, zwłaszcza dla chrześcijan, którzy powinni dobrze się zastanowić, na czym polega różnica między Mojżeszem i Jezusem». Kiedy później, w 2007 r. Benedykt XVI napisał swoją pierwszą książkę o Jezusie z Nazaretu, był uprzejmy nawiązać do naszego dialogu, poświęcając kilka stron tamtemu mojemu esejowi z r. 1993».

Książkę Neusnera zna dobrze również abp Forte, który w czasie publicznej debaty wielokrotnie ją wychwalał, podkreślając już to jej oryginalność — «polegającą na tym, że autor przedstawia siebie jako współczesnego Nauczycielowi z Galilei i podejmuje z Nim pełną zapasową dyskusję, co z punktu widzenia rabina jest wyrazem głębokiego szacunku i wielkiego napięcia duchowego» — już to lojalną szczerość, z jaką została napisana: «Żydowskość Jezusa zatem nie podlega dyskusji, i należy być wdzięcznym temu, kto — jak Neusner — przypomina o tym uczciwie i z szacunkiem». Z taką samą szczerością arcybiskup wyłożył następnie racje chrześcijaństwa, zatrzymując się właśnie na najbardziej kontrowersyjnych kwestiach, co do których rabin w swoim eseju wykazał największe zakłopotanie: przestrzeganie Tory, a w szczególności trzeciego i czwartego przykazania.

Cytując Jeremiasza, katolicki teolog przypomniał, że Kazanie na Górze nie jest sprzeczne z Prawem Mojżeszowym, lecz jest ewangelią, radosną nowiną o miłości Boga, który nie opuszcza człowieka, ale wcielając się w Chrystusa, daje mu siłę do wznoszenia się na owe szczyty, na pozór niemożliwe do osiągnięcia, które ukazują błogosławieństwa — *magna charta* chrześcijaństwa. Najbardziej ujmującym aspektem rozmowy abpa Forte z rabinem Neusnerem jest autentyczność; jest to konfrontacja uprzejma co do formy, lecz szczerza i otwarta co do istoty; konfrontacja lojalna, która w połączeniu ze spotkaniami, jakich odbyły się w tych dniach między Żydami i katolikami, przyczyniła się do pogłębienia wzajemnego poznania.

Innym niepodważalnym znakiem tego dialogu było przyjęcie przez Papieża na audyencji prywatnej w

poniedziałek 18 stycznia Jacoba Neusnera i jego żony Suzanne. Przy tej okazji rabin подарował Benedyktowi XVI egzemplarz niemieckiego wydania eseju z 1993 r. — który Ratzinger wówczas przeczytał w oryginalnym wydaniu amerykańskim — oraz egzemplarz włoskiego wydania eseju o Talmudzie (Edizioni San Paolo, które go także wznosiło pod tytułem *Un rabbino parla con Gesù* — Rabin rozmawia z Jezusem). Dary te bardzo spodobały się Papieżowi, który rozmawiał z przyjacielem zza oceanu przez prawie 20 minut. Neusner komentuje: «To dość czasu na miłe spotkanie dwóch profesorów. Zawsze cenilem uczonego Josepha Ratzingera za jego uczciwość i światłość umysłu i bardzo zależało mi na tym, by spotkać i poznać człowieka. Teraz, kiedy przybyłem tu do Rzymu na historyczne spotkanie w synagodze i aby porozmawiać z abpem Forte, został mi dany ten wielki dar spotkania z Papieżem». Neusner niemal nie znajduje słów, by wyrazić radość, jaką sprawiła mu ta wizyta: «Rozmawialiśmy o naszych książkach i on wyznał mi, że skończył pisać drugi tom książki o Jezusie».

Neusner jest człowiekiem powściągliwym w słowach i zmierza wprost do celu; zresztą za tę cechę obydwoj «profesorzy» cenią się nawzajem: «Tym, co mnie najbardziej uderzyło, były jego przenikliwe oczy. On przeszywa cię na wskroś. A także jego maniery dżentelmena, pełnego życzliwości i skromnego».

Ta właśnie ludzka cecha Papieża poruszyła rabina, dostrzegł ją u niego już w czasie niedzielnej wizyty w rzymskiej synagodze: «To było doświadczenie, z wielkim udziałem ze strony wszystkich, pełnym napięcia i wzruszenia, które budzi we mnie nadzieje na przyszłość. Problemem naszych czasów — i Papież dobrze to rozumiał — jest to, że żyje się w zapomnieniu, zapomniana się o historii i tradycjach religijnych, z których się wywodzimy. Dlatego ważne jest studiowanie historii. Mam na myśli budzącą kontrowersje kwestię historycznej roli Piusa XII. Moim zdaniem jest jeszcze zbyt wcześnie na to, żeby wyśądzić sady, tymczasem często słyszę zdecydowane i skrajnie rozbieżne opinie. Odnoszę wrażenie, jakby był ktoś, kto działa destrukcyjnie, kto nie jest zainteresowany ani katolicyzmem, ani judaizmem, a tym mniej dialogiem między tymi dwoma wielkimi tradycjami. Jest to smutne, ponieważ skądinąd w konkretnej rzeczywistości — obserwuję to w moim życiu codziennym w Stanach Zjednoczonych — stosunki między Żydami i chrześcijanami są doskonałe. Ignorując przeszłość, skazujemy się na jej ponowne przeżycie; z tego względu studiowanie jest rzeczą zasadniczą. A także poczucie odpowiedzialności: każde pokolenie jest odpowiedzialne za przyszłość — jest za nią odpowiedzialne dzisiaj, tu i teraz».

ANDREA MONDA

Zła wiara i dezinformacja

Należałoby wreszcie skończyć z działaniem w złej wierze, ze stronnictwością i — mówiąc wprost — dezinformacją, które cechują komentarze dotyczące Benedykta XVI. Zaraz po wyborze zaczęto mu zarzucać to, że jest «ultrakonserwatywny», i ten zarzut wciąż jest ponawiany przez media (tak jakby Papież mógł nie być «konserwatywny»). Mnożyły się dwuznaczne aluzje, a niekiedy wręcz ciężkie dowcipy, których

przedmiotem był «Papież Niemiec», «postnazista» w sutannie, człowiek, którego we francuskim programie satyrycznym «Les Guignols» nie zawahano się nazwać «Adolfem II».

Jego teksty były po prostu fałszywie odczytywane: na przykład w związku z jego podróżą do Auschwitz w 2006 r. twierdzono — a że w miarę upływu czasu wspomnienia się zacierają, jeszcze dziś się powtarza — że oddał hołd pamięci

6 milionów Polaków, którzy padli ofiarą zwykłej «grupy zbrodniarzy», nie wspominając o tym, że połowę z nich stanowili Żydzi (podczas gdy naprawdę Benedykt XVI powiedział wówczas wprost, że «władze III Rzeszy» usiłowały «wycelminować naród żydowski» z «grona narodów świata»).

A teraz, przy okazji wizyty Papieża w rzymskiej synagodze, po dwóch wizytach w synagogach, w Kolonii i w Nowym Jorku, chór specjalistów od dezinformacji przeszedł sam siebie, omal nie napisałem, że zdobył palmę pierwszeństwa, bo nawet nie czekając, aż Papież przekroczy Tybr, ogłosił *urbi et orbi*, że nie potrafił znaleźć słów, które należało powiedzieć, ani nie uczynił gestów, które należało uczynić, czyli że wizyta nie odniosła spodziewanego skutku...

Zważywszy zatem na fakt, że wydarzenie jest jeszcze świeże, niech mi będzie wolno postawić kilka kropek nad «i». Kiedy Benedykt XVI modlił się przed wieńcem czerwonych róż, złożonym przed tablicą upamiętniającą męczeństwo 1021 wywiezionych rzymskich Żydów, spełnił tylko swój obowiązek, ale go spełnił. Kiedy Benedykt XVI złożył hołd «obliczom mężczyzn, kobiet i dzieci», zatrzymanych w łapanie w ramach planu «zagłady ludu Przymerza Mojżeszowego», powiedział rzecz oczywistą, ale ją powiedział. O Benedykcie XVI, który powtarza słowo w słowo treść modlitwy Jana Pawła II przed Ścianą Płaczu sprzed 10 lat, o Benedykcie XVI, który prosi zatem o «przebaczenie»

naród żydowski, wyniszczony przez zaciekły antysemityzm, przez wiele lat zakorzeniony w katolicyzmie, i — powtarzam — czyta przy tym słowa Jana Pawła II, trzeba przestać mówić z oślim uporem, że jest mniej postępowy od swojego poprzednika. Benedyktowi XVI, który podczas wizyty zatrzymał się także przed tablicą upamiętniającą zamach ekstremistów palestyńskich, dokonany w 1982 r., a potem powiedział, że dialog żydowski-katolicki, zapoczątkowany przez Sobór Watykański II, jest «nieodwołalny»; Benedyktowi XVI, który mówi, że zamierza «pogłębić debatę równych», jaką jest debata ze «starszymi braćmi», którymi są Żydzi, można wytaczać wszystkie możliwe procesy, ale nie o to, że «zamraża» postępy dokonane przez Jana XXIII.

Jeśli chodzi o bardzo złożoną kwestię, jaką jest sprawa Piusa XII, wróć do niej, gdy będzie to konieczne. Wróć do postaci Rolfa Hochhutha, autora słynnego *Namiestnika*, który w 1963 r. zapoczątkował polemikę wokół «milczenia Piusa XII». Wróć zwłaszcza do faktu, że ten płomienny bojownik o sprawiedliwość jest również patentowanym negacjonistą, wielokrotnie skazywanym właśnie za kłamstwo oświęcimskie, którego ostatnią prowokacją było wzięcie w obronę w wywiadzie udzielonym 5 lat temu skrajnie prawicowemu tygodnikowi «Junge Freiheit» Davida Irvinga, człowieka twierdzącego, że komory gazowe nie istniały. Na razie chcę tylko przypomnieć, podobnie jak zrobił to niedawno Laurent Dispot

w «La règle du jeu», czasopiśmie, którym kieruje, że straszny Pius XII w 1937 r., jeszcze jako kard. Pacelli, był współautorem wraz z Piusem XI encykliki *Mit brennender Sorge* («Z głębokim niepokojem»), która do dziś pozostaje jednym z najbardziej stanowczych i wymownych manifestów antynazistowskich. Na razie dla historycznej ścisłości musimy dodać, że przed wyborem działalności podziemnej, przed otwarciem — bez rozgłosu — bram rzymskich klasztorów przed Żydami ściganymi przez faszystów milczący Pius XII wygłosił kilka przemówień radiowych (na przykład w Boże Narodzenie 1941 r. i 1942 r.), za które po jego śmierci oddała mu hołd Golda Meir: «W ciągu dziesięciu lat nazistowskiego terroru, kiedy nasz naród umierał strasliwą śmiercią męczeńską, głos Papieża oskarżał oprawców».

Na razie zdumiewa przede wszystkim fakt, że odpowiedzialnością za ogłuszające milczenie, które panowało na całym świecie wokół Szoah, obciąża się całkowicie lub przede wszystkim tego, który pośród panujących wówczas a) nie dysponował armatami ani samolotami; b) nie oszczędził wysiłków, by z tymi, którzy mieli samoloty i armaty, dzielić się informacjami, jakie otrzymywał; c) sam uratował, w Rzymie i nie tylko, ogromną liczbę osób, za które czuł się moralnie odpowiedzialny. Ostatnia poprawka do Wielkiej Księgi współczesnej nikczemności: Pius czy Benedykt, można być Papieżem i kozłem ofiarnym.

BERNARD-HENRY LÉVY

DZIAŁALNOŚĆ STOLICY APOSTOLSKIEJ

Kronika

1 1 — Benedykt XVI odprawił w Bazylice Watykańskiej Mszę św. na rozpoczęcie 2010 r. i z okazji Światowego Dnia Pokoju. W homilii powiedział, że podstawą pokoju jest szanowanie godności drugiego. Obrazem czulej relacji między Bogiem a ludźmi jest słynna ikona *Umilenije*, gdzie twarze małego Jezusa i Maryi stykają się w geście przytulenia policzków. Papież nawiązał też do swojego przesłania na Światowy Dzień Pokoju 2010 r., w którym wezwał do troski o stworzenie * Modlitwa *Anioł Pański* z Papieżem (słowo do Polaków zamieściliśmy w n. 2/2010, s. 18).

2 1 — Benedykt XVI wystosował list do metropolity Santiago de Compostela, abpa Juliana Barria, z okazji 119. Jubileuszowego

Roku Świętego. Rok Święty ogłaszany jest w tym mieście na północy Hiszpanii we wszystkich latach, w których święto apostoła Jakuba przypada w niedzielę.

3 1 — Modlitwa *Anioł Pański* z Papieżem (słowo do Polaków zamieszczamy na s. 40).

5 1 — Prefektura Domu Papieskiego podała statystyki dotyczące pielgrzymów, którzy w 2009 r. wzięli udział w spotkaniach z Papieżem; liczba uczestniczących w nich osób wynosi ponad 2 243 000 i jest nieznacznie wyższa niż rok wcześniej (2 215 000). Najwięcej wiernych (1 120 000) uczestniczyło w spotkaniach na modlitwie *Anioł Pański*; następnie w audiencjach generalnych (537 500), uroczystościach liturgicznych (470 800) i w audiencjach specjalnych (115 500). Statystyki te nie obejmują papieskich wi-

zyt poza Watykanem i Castel Gandolfo.

6 1 — Modlitwa *Anioł Pański* z Papieżem (słowo do Polaków zamieściliśmy w n. 2/2010, s. 21).

9 1 — Na zakończenie obchodów 150. rocznicy powstania Papieskiego Kolegium Północnoamerykańskiego Benedykt XVI spotkał się z jego obecnymi i dawnymi wychowankami, wśród których nie brakuje też biskupów. Kolegium powstało w 1859 r.; od tego czasu przewinęło się przez nie ponad 5 tys. seminarzystów i tysiące księży studiujących na rzymskich uczelniach.

10 1 — Zgodnie z tradycją Papież przewodniczył Eucharystii w Kaplicy Sykstyńskiej, w czasie której udzielił sakramentu inicjacji chrześcijańskiej 14 dzieciom: 7 chłopcom i 7 dziewczynkom * Modlitwa *Anioł*

Komunikat Sekretariatu Stanu

Ojciec Święty zatwierdził następujący komunikat i polecił jego opublikowanie.

Od 23 stycznia publikowane są, przede wszystkim w licznych mediach włoskich, wiadomości i relacje dotyczące wydarzeń związanych z dymisją redaktora naczelnego włoskiego dziennika katolickiego «Avvenire». Wyraznym celem tych publikacji jest wykazanie, że w sprawę jest zamieszany redaktor naczelny «L'Osservatore Romano», a wręcz insynuuje się, że jest za to odpowiedzialny Kardynał Sekretarz Stanu. Wiadomości te oraz artykuły rekonstruuje przebieg wydarzeń są bezpodstawne. W szczególności nie jest prawdą, że zwierzchnicy żandarmerii watykańskiej bądź redaktor naczelny «L'Osservatore Romano» udostępnili dokumenty, które są w ścisłym związku z dymisją redaktora naczelnego «Avvenire», złożoną 3 września ub.r.; nie jest prawdą, że redaktor naczelny «L'Osservatore Romano» przekazał informacje na temat tychże dokumentów bądź w jakikolwiek sposób je uwierzytelnił,

nie jest także prawdą, że napisał pod pseudonimem bądź inspirował artykuły opublikowane w innych gazetach.

Mnożenie się najbardziej nieprawdopodobnych argumentów i hipotez, które media powtarzają w zadziwiająco zgodny sposób, jasno wskazuje, że wszystko to oparte jest na bezpodstawnych przekonaniach i ma na celu przypisanie w szkalujący i niezasłużony sposób redaktorowi naczelnemu «L'Osservatore Romano» czynu nieumotywowanego, irracjonalnego i nikczemnego. Wszystko to daje asumpt do kampanii oszczerstw skierowanej przeciwko Stolicy Apostolskiej, a także samemu Papieżowi.

Ojciec Święty Benedykt XVI, który był stale o wszystkim informowany, ubolewa z powodu tych niesprawiedliwych i obraźliwych ataków, zapewnia swoich współpracowników o pełnym zaufaniu i modli się, by wszyscy, którym leży na sercu dobro Kościoła, działali na wszelkie sposoby, ażeby zwyciężyła prawda i sprawiedliwość.

Watykan, 9 lutego 2010 r.

Pański z Papieżem (słowo do Polaków zamieszczamy na s. 41).

11 I — Na tradycyjnym spotkaniu z dyplomatami akredytowanymi przy Stolicy Apostolskiej Ojciec Święty powiedział, że Kościół winien troszczyć się o losy ludzkości, a następnie złożył życzenia noworoczne dyplomatom i ich narodom. Watykan utrzymuje obecnie stosunki dyplomatyczne ze 178 państwami. 9 grudnia 2009 r. pełne relacje na szczeblu nuncjatury i ambasady nawiązał z Federacją Rosyjską. Mówił o tym Papież w swoim przemówieniu, wyrażając zadowolenie z tego faktu, oraz podkreślił, że drzwi Następcy Piotra otwarte są dla wszystkich i ze wszystkimi pragnie on utrzymywać relacje.

13 I — Audiencja generalna (słowo Papieża do Polaków zamieszczamy na s. 32) * Ojciec Święty apelował w sprawie pomocy humanitarnej dla najuboższego kraju Ameryki, Haiti, dotkniętego trzęsieniem ziemi.

14 I — Odbyło się doroczne spotkanie Benedykta XVI z władzami miasta i prowincji Rzymu oraz regionu Lacjum. Papież mówił, że

Polskie wydanie «L'Osservatore Romano»

«L'Osservatore Romano» jest pismem wydawanym w Watykanie, które ukazuje się w wersji polskiej jako miesięcznik od 30 lat i zawiera teksty przemówień i dokumentów Ojca Świętego oraz dokumentów Stolicy Apostolskiej.

Nakład pisma nie jest ograniczony i każdy może stać się jego stałym odbiorcą. Zamówienia należy kierować do parafii, kurii biskupich lub pod adresem:

Księża Pallotyni
ul. Wilcza 8
05 091 Ząbki k. Warszawy
Prenumeratę zagraniczną można zamawiać w Rzymie pod adresem:
«L'Osservatore Romano»
Amministrazione
via del Pellegrino
00 120 Città del Vaticano

Bp Wiktor Skworc przedstawia Papieżowi nowego biskupa pomocniczego Andrzeja Jeża

troska o rodzinę, najłabszych i zagubioną często młodzież powinna stanowić punkt wyjścia decyzji administracyjnych. W swym przemówieniu podjął też konkretne tematy, a wśród nich kwestię «dzielnic-sypialni», nie sprzyjającym więziom międzyludzkim, a co za tym idzie, szkodliwych dla społeczeństwa. Zachęcał, by nowe osiedla były «godne człowieka» i otwarte, by były w nich oratoria dla najmłodszych i kompleksy parafialne. Te ostatnie stają się nie tylko miejscem duszpasterstwa, ale i budowania społecznych więzi. Papież upomniał się o pozostawionych samym sobie — młodzież, ludzi samotnych i chorych. Wskazał, że połączenie wysiłków państwa i Kościoła może przynieść w tym względzie pozytywne rezultaty.

16 I — Benedykt XVI spotkał się z delegacją przybyłą z Fryzngi, która nadała mu honorowe obywatelstwo.

17 I — Benedykt XVI złożył wizytę w rzymskiej synagodze i spotkał się ze wspólnotą żydowską Wiecznego Miasta. Spotkanie to stanowiło centralny punkt obchodów Dnia Judaizmu i odbywało się prawie 24 lata po wizycie w synagodze Jana Pawła II * Modlitwa *Anioł Pański* z Papieżem (słowo do Polaków zamieszczamy na s. 42).

18 I — Papież mianował nowym

arcybiskupem metropolitą Malines-Brukseli (Belgia) bpa André-Mutiena Léonarda, dotychczas ordynariusza diecezji Namur. Abp Léonard to jedna z najbardziej barwnych postaci belgijskiego Kościoła, historyk filozofii nowożytnej o niekwestionowanym autorytecie, wielki znawca myśli Hegla. Był profesorem uniwersytetu Louvain-la-Neuve; zasłynął z utworzenia w tym uniwersyteckim mieście seminarium duchownego, proponującego dość tradycyjną i ortodoksyjną, jak na belgijskie warunki, formację. W 1991 r. Jan Paweł II mianował go biskupem Namur, czyli administracyjnej stolicy francuskojęzycznej Walonii. Jego poczynania i bezkompromisowe wypowiedzi budziły wiele kontrowersji w belgijskim społeczeństwie i liberalnych nurtach tamtejszego katolicyzmu.

19 I — W Watykanie zaprezentowano tzw. *Lineamenta* Specjalnego Zgromadzenia Synodu Biskupów poświęconego Bliskiemu Wschodowi. Synod odbędzie się w październiku br., a jego temat brzmi: «Kościół katolicki na Bliskim Wschodzie: wspólnota i świadectwo. 'Jeden duch i jedno serce ożywiały wszystkich wierzących' (Dz 4, 32)». Zaprezentowany dziś dokument zawiera ogólny program obrad synodalnych i będzie stanowić podstawę kolejnego, bezpośredniego dokumentu

przygotowawczego — *Instrumentum laboris*, które zostanie przekazane przez Benedykta XVI przedstawicielom Kościołów Bliskiego Wschodu podczas czerwcowej wizyty na Cyprze * W Watykanie odbywa się — pierwsze po 2-letniej przerwie — IX spotkanie Komisji Mieszanej Stolicy Apostolskiej i Wielkiego Rabinatu Izraela. Temat obrad brzmi: «Nauczanie katolickie i żydowskie o stworzeniu i środowisku. Wyzwania ingerencji ludzkiej w porządek naturalny».

20 I — Audiencja generalna (słowo Papieża do Polaków zamieszczamy na s. 35) * Benedykt XVI ukończył drugi tom książki *Jezus z Nazaretu*. Papież pracował nad nią od prawie 2 lat w czasie letnich pobytów w Dolinie Aosty. Z wcześniejszych zapowiedzi wiadomo, że drugi tom miał obejmować dzieciństwo, mękę, śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa. Papież nie ujawnił więcej szczegółów, ani też, kiedy można spodziewać się jego książki na półkach księgarskich. Pierwszy tom *Jezusa z Nazaretu* ukazał się w 2007 r., równocześnie w Watykanie i w Polsce.

21 I — Zakończyło się 2-dniowe posiedzenie Rady Kardynałów do Badania Problemów Organizacyjnych i Ekonomicznych Stolicy Apostolskiej; przewodniczył mu Sekretarz Stanu kard. Tarcisio Bertone. Przedmiotem obrad były bilanse Stolicy Apostolskiej i Gubernatoratu Państwa Watykańskiego na rok 2010. Jak poinformowano w wydawnym po spotkaniu komunikacie, przewidywane bilanse odzwierciedlają pewne polepszenie sytuacji finansowej pomimo utrzymujących się trudności * Został opublikowany list Ojca Świętego do kard. Tarcisia Bertone SDB. Papież poinformował w nim kardynała, który 2 grudnia ub.r. ukończył 75 lat i, zgodnie z prawem kanonicznym, złożył rezygnację z urzędu Sekretarza Stanu Stolicy Apostolskiej ze względu na osiągnięcie wieku emerytalnego, o swej decyzji, że będzie on nadal pełnił tę funkcję.

22 I — W Watykanie odbyło się spotkanie przewodniczących dykasterii Kurii Rzymskiej. W naradzie wziął udział Benedykt XVI.

23 I — Temat orędzia Benedyk-

60. rocznica francuskiego wydania «L'Osservatore Romano»

Francuskie wydanie «L'Osservatore Romano» świętuje 60 lat istnienia. Przy tej okazji tygodnik podpisał porozumienie ze znaną grupą wydawniczą Bayard w celu poprawienia promocji i dystrybucji «L'Osservatore Romano» w świecie frankofońskim. Ten sam koncern wydaje poczytny katolicki dziennik «La Croix». Francuska edycja «L'Osservatore Romano» jest, obok angielskiej, hiszpańskiej, portugalskiej i włoskiej, wydaniem tygodniowym. Jest ono rozpowszechniane aktualnie w 132 krajach, w liczbie 10 tys. egzemplarzy. «Wybraliśmy Bayard — wyjaśnił Giovanni Maria Vian, dyrektor 'L'Osservatore Romano' — ponieważ jest największą francuską katolicką grupą wydawniczą». Faktycznie, licząca 36 mln czytelników i 5 mln abonentów na świecie grupa Bayard może przyczynić się do zwiększenia poczytności «dziennika papieskiego», jak popularnie nazywane jest «L'Osservatore Romano».

ta XVI na 44. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu brzmi: «Kapłan i duszpasterstwo w cyfrowym świecie: nowe media w służbie Słowa». Tradycyjnie dokument ten publikowany jest w dzień patrona dziennikarzy, św. Franciszka Salezego. Podczas prezentacji dokumentu wskazano na już istniejące i rozwijające się inicjatywy w zakresie nowych mediów kościelnych. Orędzie Papieża na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu stanowi zachętę do wierności Kościołowi, umacniania jego jedności i chrześcijańskiego świadectwa w cyfrowym świecie.

24 I — Modlitwa *Anioł Pański* z Papieżem (słowo do Polaków zamieszczamy na s. 43).

26 I — «Formacja teologiczna prezbitera» — to związany z Rokiem Kapłańskim temat 14. posiedzenia publicznego akademii papieskich. W posiedzeniu publicznym bierze udział siedem instytucji promujących różne aspekty intelektualnego, duchowego i kulturalnego życia Kościoła. Należą do nich: Papieska Akademia św. Tomasza z Akwinu, Papieska Akademia Teologiczna, Papieska Akademia Niepokalanej, Papieska Międzynarodowa Akademia Maryjna, Papieska Znamienita Akademia Sztuk Pięknych i Literatury Mistrzów przy Panteonie, Papieska Rzymska Akademia Archeologii oraz Papieska Akademia *Cultorum Martyrum*. Posiedzenie publiczne koordynuje Papieska Ra-

da ds. Kultury. W programie sesji przewidziano m.in. wręczenie nagrody przyznawanej przez papieskie akademie * W Antelias koło Bejrutu rozpoczęło się spotkanie Międzynarodowej Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego między Kościołem Katolickim a Wschodnimi Kościołami Prawosławnymi. Posiedzeniem będą przewodniczyć kard. Walter Kasper i koptyjski metropolita Anba Bishoi.

27 I — Audiencja generalna (słowo Papieża do Polaków zamieszczamy na s. 37). Na zakończenie audycji Papież nawiązał do przypadającej 27 stycznia rocznicy wyzwolenia obozu Auschwitz.

28 I — Stały obserwator Stolicy Apostolskiej przy agencjach ONZ w Genewie abp Tomasi na 13. specjalnej sesji Rady Praw Człowieka, poświęconej tragedii na Haiti, zapewnił, że «Kościół jest integralną częścią haitańskiego społeczeństwa i w sposób zdeterminowany będzie kontynuował współpracę na rzecz odbudowy kraju i promocji podstawowych praw człowieka». Przypomniał on również, że Kościół katolicki, dzięki wyspecjalizowanym instytucjom charytatywnym, przyszedł z natychmiastową pomocą poszkodowanym. *Caritas Internationalis* dostarczyła już na wyspę pomoc w wysokości ponad 33 mln dol., a *Catholic Relief Services* (CRS) — ponad 25 mln. Są to tylko dwa przykłady spośród wielu kościelnych instytucji pomagających Haitańczykom.

29 I — Prefekt Tajnego Archiwum Watykańskiego bp Sergio Paganò poinformował, że archiwalia watykańskie z czasów Piusa XII zostaną udostępnione naukowcom za 5 lat. Dodał, że trudności techniczne związane są z katalogowaniem i inwentaryzacją dokumentacji obejmującej ponad 16 mln jednostek, a pracuje nad tym zaledwie 55 osób.

30 I — Przewodniczący Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Chorych i Służby Zdrowia abp Zimowski w związku z obchodzonym 31 stycznia 57. Światowym Dniem Walki z Trądem wystosował przesłanie do wspólnoty międzynarodowej i rządów, w którym przypomina podstawowe fakty i wyzwania związane z tą chorobą. W ciągu minio-

nego roku Światowa Organizacja Zdrowia zarejestrowała 210 tys. przypadków nowych zachorowań. Najbardziej dotknięte trądem kontynenty to Azja, Ameryka Południowa i Afryka, a najwięcej chorych jest w Indiach i Brazylii.

31 I — Modlitwa *Anioli Pańskiego* z Papieżem (słowo do Polaków zamieszczamy na s. 44) * Wieczorem Benedykt XVI zwiędził rzymską wystawę «Władza i łaska. Święci patroni Europy». Zorganizowano ją w Pałacu Weneckim, w samym centrum Wiecznego Miasta. Na wystawie zgromadzono arcydzieła pochodzące z muzeów europejskich, ukazujące wpływ chrześcijaństwa na historię Starego Kontynentu. Papież podziwiał między innymi płótna Leonarda da Vinci, Tycjana, Caravaggia, van Dycka i El Greca.

2 II — W homilii w czasie Nieszporów dla osób konsekrowanych

Wiecznego Miasta, celebrowanych w Bazylice Watykańskiej, Benedykt XVI mówił o znaczeniu zakonników jako pośredników między światem i Bogiem.

3 II — Audiencja generalna (słowo Papieża do Polaków zamieszczamy na s. 39).

7 II — Modlitwa *Anioli Pańskiego* z Papieżem (słowo do Polaków zamieszczamy na s. 45).

9 II — Trwające 2 dni sympozjum nt.: «Kościół w służbie miłości wobec cierpiących» rozpoczęło w Watykanie obchody 25-lecia istnienia Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Chorych i Służby Zdrowia. Jak podkreśla przewodniczący Rady abp Zygmunt Zimowski, podstawowym zadaniem tej dykasterii jest umacnianie w Kościele świadomości, że miłosierna miłość do cierpiących niesie światu Ewangelię życia.

Papież poświęcił baranki

Zgodnie z dotychczasowym zwyczajem, w liturgiczne wspomnienie św. Agnieszki Papież poświęcił dwa żywe baranki, z których wełny zostaną wykonane paliusze dla nowych metropolitów. Obrzęd ten odbył się 21 stycznia w Watykanie, w kaplicy Urbana VIII. Zwierzęta pochodzą z hodowli trapistów z rzymskiego opactwa Tre Fontane. Teraz zostały przekazane benedyktynkom z klasztoru św. Cecylii na Zatybrzu. Mniszki ostrzygą je w Wielkim Tygodniu i z ich wełny utkają paliusze, czyli wąskie stuły, na które naszytych zostanie sześć czarnych krzyży z jedwabiu. Paliusz jest insygnium metropolity i znakiem jego szczególnego związku z Biskupem Rzymu. Benedykt XVI przekaże je nowym metropolitom w uroczystość Apostołów Piotra i Pawła.

Audycje

Od 1 stycznia do 22 lutego zostali przyjęci przez Benedykta XVI na audycjach prywatnych:

7 I — Kard. Ivan Dias, prefekt Kongregacji ds. Ewangelizacji Narodów; kard. Ennio Antonelli, przewodniczący Papieskiej Rady ds. Rodziny.

8 I — Kard. Camillo Ruini, były wikariusz generalny diecezji rzymskiej; abp Luis Francisco Ladaria Ferrer SJ (tyt. Tibica), sekretarz Kongregacji Nauki Wiary.

9 I — Kard. Giovanni Battista Re, prefekt Kongregacji ds. Biskupów; kard. Andrea Cordero Lanza di Montezemolo; kard. William Wakefield Baum, były penitencjarz większy Penitencjarii Apostolskiej; abp Joseph Augustine Di Noia OP (tyt. Oregon City), sekretarz Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów.

14 I — Gianni Alemanno, burmistrz Rzymu; Nicola Zingaretti, przewodniczący prowincji rzymskiej; Esterino Montino, wiceprezes Zarządu Regionu Lacjum.

15 I — Kard. Christoph Schönborn OP, metropolita archidiecezji wiedeńskiej (Austria); abp Jean-Pierre Cattenoz, ordynariusz archidiecezji Awinion (Francja); bp Gerhard Ludwig Müller, ordynariusz diecezji Ratzyszona (Niemcy); ks. Philippe Dupont OSB, opat klasztoru Saint-Pierre w Solesmes (Francja).

16 I — Kard. Giovanni Battista Re, prefekt Kongregacji ds. Biskupów; abp Antonio Maria Vegliò (tyt. Eclano), przewodniczący Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących; abp Eliseo Ariotti (tyt. Vibiana), nuncjusz apostolski w Paragwaju; abp Patrick Coveney (tyt. Satriano), nuncjusz apostolski.

18 I — Kard. Antonio Cañizares Llovera, prefekt Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów; kard. André Vingt-Trois, metropolita archidiecezji paryskiej, przewodniczący Konferencji Episkopatu Francji; abp Hippolyte Simon, metropolita archidiecezji Clermont, wiceprzewodniczący Konferencji Episkopatu; ks. prał. Antoine Hérouard, sekretarz generalny tej Konferencji; Rabin Jacob Neusner z małżonką.

21 I — Kard. Ivan Dias, prefekt Kongregacji ds. Ewangelizacji Narodów; kard. Angelo Bagnasco, metropolita archidiecezji Genua (Włochy), przewodniczący Konferencji Episkopatu Włoch; bp Javier Echevarría Rodríguez

Spotkanie z Konferencją Episkopatu Irlandii (Sala Bologna, 15 lutego 2010 r.)

(tyt. Cilibia), ordynariusz prałatury personalnej Opus Dei.

22 I — *Po południu*: kard. William Joseph Levada, prefekt Kongregacji Nauki Wiary.

23 I — Kard. Giovanni Battista Re, prefekt Kongregacji ds. Biskupów; kard. Agostino Vallini, wikariusz generalny Rzymu; kard. Jozef Tomko, były przewodniczący Papieskiego Komitetu ds. Międzynarodowych Kongresów Eucharystycznych; kard. Renato Raffaele Martino, były przewodniczący Papieskiej Rady «Iustitia et Pax» i Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących; abp Francesco Monterisi (tyt. Alba marittima), archiprezbiter

papieskiej bazyliki św. Pawła za Murami.

25 I — Abp Vincent Gerard Nichols, metropolita archidiecezji Westminster; biskupi pomocniczy w tej archidiecezji George Stack (tyt. Gemelle di Numidia), Alan Stephen Hopes (tyt. Cuncacestre) i John Arnold (tyt. Lindisfarna); abp Peter Smith, metropolita archidiecezji Cardiff; bp Declan Ronan Lang, ordynariusz diecezji Clifton; bp Brian Michael Noble, ordynariusz diecezji Shrewsbury; koadiutor w tej diecezji bp Mark Davies; bp Thomas Matthew Burns SM, ordynariusz diecezji Menevia — wszyscy z Anglii i Walii z wizytą *ad limina Apostolorum*.

Audycje Radia Watykańskiego po polsku

16.15 Serwis informacyjny

— *fale krótkie*: 5885 kHz (49 m), 9645 kHz (31 m);

— *fala średnia*: (we Włoszech) 1530 kHz (196 m);

— *UKF*: (w Rzymie) 93,3 MHz.

20.00 Program wieczorny

— *fale krótkie*: 4005 kHz (75 m), 5885 kHz (49 m), 7250 kHz (41 m);

— *fala średnia*: 1467 kHz (204,5 m), a we Włoszech również 1530

kHz (196 m);

— *UKF*: (w Rzymie) 93,3 MHz.

6.00 Powtórka programu wieczornego

z poprzedniego dnia

— na tych samych falach, z wyjątkiem średniej 1467 kHz (204,5 m).

W internecie:

www.radiovaticana.org

www.opoka.org.pl

e-mail: sekpol@vatiradio.va

28 I — Abp Patrick Altham Kelly, metropolita archidiecezji Liverpool; biskup pomocniczy w tej archidiecezji Thomas Anthony Williams (tyt. Mageó); były biskup pomocniczy w tej archidiecezji Vincent Malone (tyt. Abora); bp Edwin Regan, ordynariusz diecezji Wrexham; bp John Anthony Rawsthorne, ordynariusz diecezji Hallam; bp Séamus Cunningham, ordynariusz diecezji Hexham and Newcastle; bp Michael Gregory Campbell OSA, ordynariusz diecezji Lancaster — wszyscy z Anglii i Walii z wizytą *ad limina Apostolorum*.

29 I — Bp Arthur Roche, ordynariusz diecezji Leeds; bp Terence Patrick Drainey, ordynariusz diecezji Middlesbrough; bp Terence John Brain, ordynariusz diecezji Salford — wszyscy z Anglii i Walii z wizytą *ad limina Apostolorum*.

Śp. kard. Cahal Brendan Daly

31 grudnia 2009 r. zmarł w Belfaście kard. Cahal Brendan Daly, były metropolita Armagh i prymas obu Irlandii, wybitny teolog i zwolennik dialogu ekumenicznego z protestantami.

Urodził się 1 października 1917 r. w Loughguille w diecezji Down and Connor. Kształcił się w najlepszych szkołach i na uniwersytetach irlandzkich, a także w Instytucie Katolickim w Paryżu. 22 czerwca 1941 r. przyjął święcenia kapłańskie. Następnie ponad 20 lat wykładał filozofię na uniwersytecie Queens w Belfaście. 26 maja 1967 r. Paweł VI mianował go biskupem diecezji Ardagh; sakrę przyjął 16 lipca tegoż roku.

24 sierpnia 1982 r. Jan Paweł II mianował go ordynariuszem diecezji Down and Connor, 6 listopada 1990 r. arcybiskupem Armagh, a 28 czerwca 1991 r. wyniósł go do godności kardynalskiej i nadał mu kościół tytularny św. Patryka. W latach 1990-1994 był prymasem obu Irlandii. 1 października 1996 r. złożył rezygnację z rządów archidiecezją Armagh.

Kard. Daly był autorytetem w sprawach etycznych i społecznych, odegrał ważną rolę w życiu politycznym swojej ojczyzny. Nieustannie dążył do zbliżenia katolików z protestantami. Zabiegał o

Bp Antoni Stankiewicz (tyt. Novapietra), dziekan Trybunału Roty Rzymskiej.

30 I — Kard. George Pell, metropolita archidiecezji Sydney (Australia); abp Petar Rajić (tyt. Sarsenterum), nuncjusz apostolski w Kuwejcie, Bahrajnie i Katarze oraz delegat apostolski na Półwyspie Arabskim, z krewnymi.

Abp Bernard Longley, metropolita archidiecezji Birmingham; biskupi pomocniczy w tej archidiecezji David Christopher McGough (tyt. Cunavia) i William Kenney CP (tyt. Midica); bp Kieran Thomas Conry, ordynariusz diecezji Arundel and Brighton; bp Hugh Christopher Budd, ordynariusz diecezji Plymouth; bp Roger Francis Crispian Hollis, ordynariusz diecezji Portsmouth; bp Thomas McMahon, ordynariusz

położenie kresu przemocy w Irlandii Północnej w latach 1969-1994, określanym jako «okres niepokołów» (*The Troubles*). W 1995 r., jako pierwszy zwierzchnik irlandzkiego Kościoła katolickiego od czasów Reformacji, został zaproszony do udziału w nabożeństwie ekumenicznym w katedrze w Canterbury.

Był autorem licznych publikacji, z których najważniejsze to książka *Violence in Ireland and Christian Conscience* (1973) i autobiografia *Steps on my Pilgrim Journey* (1998).

Uroczystość pogrzebowa kard. Daly'ego odbyła się 5 stycznia br. w katedrze św. Patryka w Armagh.

diecezji Brentwood — wszyscy z Anglii i Walii z wizytą *ad limina Apostolorum*. *Po południu*: kard. Giovanni Battista Re, prefekt Kongregacji ds. Biskupów.

1 II — Bp John Hine (tyt. Beverley), administrator archidiecezji Southwark; biskupi pomocniczy w tej archidiecezji Patrick K. Lynch SSCC (tyt. Castro) i Paul Hendricks (tyt. Rosemarkie); bp Michael Charles Evans, ordynariusz diecezji East Anglia; bp Peter Doyle, ordynariusz diecezji Northampton; bp Malcolm Patrick McMahon OP, ordynariusz diecezji Nottingham; bp Hlib Lonchyna MSU (tyt. Baretta), administrator apostolski egzarchatu apostolskiego dla wiernych ukraińskich obrządku bizantyjskiego mieszkających w Wielkiej Brytanii — wszyscy z Anglii i Walii z wizytą *ad limina Apostolorum*.

4 II — Kard. Keith Michael Patrick O'Brien, metropolita archidiecezji Saint Andrews and Edinburgh (Szkocja); abp Mario Joseph Conti, metropolita archidiecezji Glasgow (Szkocja); bp Joseph Devine, ordynariusz diecezji Motherwell (Szkocja); bp Charles Phillip Richard Moth, ordynariusz połowy w Wielkiej Brytanii; o. Michael Bernard McPartland SMA, prefekt apostolski na Falklandach (Malwinach), przełożony misji *sui iuris* na wyspach św. Heleny, Wniebowstąpienia i Tristana da Cunha — wszyscy z wizytą *ad limina Apostolorum*.

5 II — Bp Philip Tartaglia, ordynariusz diecezji Paisley; były ordynariusz tej diecezji bp John Aloysius Mone; bp Peter Antony Moran, ordynariusz diecezji Aberdeen; bp Joseph Anthony Toal, ordynariusz diecezji Argyll and The Isles; były ordynariusz tej diecezji bp Ian Murray; bp Vincent Logan, ordynariusz diecezji Dunkeld; bp John Cunningham, ordynariusz diecezji Galloway — wszyscy ze Szkocji z wizytą *ad limina Apostolorum*.

6 II — Kard. Michele Giordano, były metropolita Neapolu (Włochy); bp Kurt Koch, ordynariusz diecezji Bazylea (Szwajcaria).

Po południu: kard. Giovanni Battista Re, prefekt Kongregacji ds. Biskupów.

8 II — Abp Ioan Robu, metropolita archidiecezji Bukareszt; biskup pomocniczy w tej archidiecezji Cornel Damian (tyt. Iziriana); abp György-Miklós Jakubinyi, ordynariusz archidiecezji Alba Iulia, administrator apostolski *ad nutum Sanctae Sedis* ordynariatu dla katolików obrządku ormiańskiego mieszkających w Rumunii; biskup pomocniczy w tej archidiecezji József Tamás (tyt. Valabria); bp Petru Gherghel, ordynariusz diecezji Jassy; biskup

Prezentacja «Anuario Pontificio 2010» w prywatnej bibliotece Papieża

pomocniczy w tej diecezji Aurel Percă (tyt. Mauriana); bp László Bócskei, ordynariusz łacińskiej diecezji Oradea Mare; bp Jenő Schönberger, ordynariusz diecezji Satu Mare — wszyscy z Rumunii z wizytą *ad limina Apostolorum*.

12 II — Wielce Błogosławiony Lucian Mureșan, arcybiskup większy archieparchii Făgăraș i Alba Iulia; biskupi pomocniczy w tej archieparchii Vasile Bizău (tyt. Appiaria) i Mihai Cătălin Frătilă (tyt. Nove); bp Florentin Crihălmeanu, ordynariusz eparchii Kluz-Gherla; bp Alexandru Mesian, ordynariusz eparchii Lugoj; bp Ioan Șișeștean, ordynariusz eparchii Marmaros; bp Virgil Bercea, ordynariusz eparchii Oradea Mare — wszyscy obrządku bizantyjskiego z Rumunii z wizytą *ad limina Apostolorum*.

13 II — Kard. William Joseph Levada, prefekt Kongregacji Nauki Wiary; kard. Giovanni Battista Re, prefekt Kongregacji ds. Biskupów. Bp Martin Roos, ordynariusz diecezji Timișoara (Rumunia); bp Anton Coșă, ordynariusz diecezji Chișinău (Kiszyniów, Mołdawia) — obydwaj z wizytą *ad limina Apostolorum*. *Po południu*: kard. Ivan Dias, prefekt Kongregacji ds. Ewangelizacji Narodów.

20 II — Abp Pedro López Quintana (tyt. Agropoli), nuncjusz apostolski w Kanadzie; o. Joaquín Alliende, przewodniczący międzynarodowej organizacji Pomoc Kościołowi w Potrzebie. Saad Rafic Hariri, premier Libanu, z małżonką i osobami towarzyszącymi. Frank E. de Coninck, ambasador Belgii, z małżonką; Juan Gómez Martínez,

tyt. Matara di Numidia) w tej archieparchii; jego specjalnej opiece duszpasterskiej zostaje powierzony region Bahir Dar.

6 I — Papież mianował bpa Sebastião Bandeira Coêlha (tyt. Tubursico), dotychczas biskupa pomocniczego w archidiecezji Manaus (Brazylia), koadiutorem w diecezji Coroaá. Ojciec Święty przyjął rezygnację abpa Nechana Karakéhéyana (tyt. Adana) z obowiązków ordynariusza Ormian katolików w Europie Wschodniej; administratorem apostolskim *sede vacante «ad nutum Sanctae Sedis»* ordynariatu ormiańskiego mianował o. Vahana Ohaniana OMech.

8 I — Papież mianował: bpa Anthony'ego Colina Fishera OP (tyt. Burumi), dotychczas biskupa pomocniczego w archidiecezji Sydney (Australia), ordynariuszem diecezji Parramatta; prof. Antonia Paolucciego, dyrektora Muzeów Watykańskich, przewodniczącym Stałej Komisji ds. Ochrony Zabytków i Dzieł Sztuki Stolicy Apostolskiej; Marię Cristinę Carlo-Stellę, kierownika Administracji Bazyliki św. Piotra, sekretarzem tej Komisji.

Ojciec Święty zaliczył ks. prał. Nicolasa Henry'ego Marie Denisa Thevenina, radcę nuncjatury pierwszego stopnia, w poczet Kolegium Protonotariuszy Apostolskich *de numero participantis*.

9 I — Papież mianował ks. prał. Lucia Lemma z duchowieństwa archidiecezji Neapol (Włochy), dotychczas proboszcza parafii *Madonna della Libera* w dzielnicy Vomero i dziekana v Dekanatu, biskupem pomocniczym (nadał mu stolicę tyt. Torri di Ammenia) w tej archidiecezji; ks. Jeana Marie Vianneya Pridę Inthiratha, proboszcza i rektora wyższego seminarium w wikariacie apostolskim Savannakhet (Laos), wikariuszem apostolskim tegoż wikariatu — nadał mu biskupią stolicę tyt. Lemfocta. Z nominacji Benedykta XVI członkami Papieskiej Komisji Archeologii Sakralnej zostali: ks. Enrico dal Covolo SDB, wykładowca na Papieskim Uniwersytecie Salezjańskim; o. Angelo Di Bernardino OSA, były dyrektor Instytutu Patrystycznego *Augustinianum*; prof. Giovanni Maria Vian, dyrektor «L'Osservatore Romano», profesor filologii patrystycznej Rzymskiego Uniwersytetu *La Sapienza*; prof. Jean Guyon, dyrektor badań w Krajowym Ośrodku Badań Naukowych (*Centre National de la Recherche Scientifique*) (Francja); prof. Hugo Brandenburg z Niemieckiego Instytutu Archeologicznego w Rzymie, były

ambasador Kolumbii, z małżonką — obydwaj z wizytą pożegnalną. *Po południu*: kard. Giovanni Battista Re, prefekt Kongregacji ds. Biskupów.

Nominacje i decyzje papieskie

5 I — Z nominacji Ojca Świętego członkami Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu zostali: abp Thomas Christopher Collins, metropolita archidiecezji Toronto (Kanada); abp Francis Xavier Kriengsak Kovithavanij, metropolita archidiecezji Bangkok (Tajlandia); bp Béchara Raï OMM, ordynariusz maronickiej diecezji Jbeil, Byblos (Liban); bp Héctor Luis Gutiérrez Pabón, ordynariusz diecezji Engativá (Kolumbia); bp Joan Piris Frigola, ordynariusz diecezji Lleida (Hiszpania). Papież przyjął rezygnację bpa Franza Dietla (tyt. Seberga) — złożoną zgodnie z kan. 401, § 1, i kan. 411 KPK — z obowiązków biskupa pomocniczego w archidiecezji Monachium i Fryzyna (Niemcy); biskupem pomocniczym w tej archidiecezji, któremu nadał stolicę tyt. Nebbi, mianował ks. prał. Wolfganga Bischofa z duchowieństwa archidiecezji Monachium i Fryzyna, proboszcza regionalnego ds. duszpasterstwa w północnym sektorze tej archidiecezji i wikariusza Kapituły Katedralnej. Ojciec Święty mianował ks. Abbę Lisane-Christosa Matheosa Semahuna, dotychczas protosyncellusa archieparchii Addis Abeba (Etiopia), biskupem pomocniczym (nadał mu stolicę

wykładowca w *Institut für Klassische Archäologie und Frühchristliche Archäologie* w *Westfälische Wilhelms-Universität* w Münster (Niemcy).

16 I — Ojciec Święty przyjął rezygnację bpa Noela Charles'a O'Regana SMA — złożoną zgodnie z kan. 401, § 2 KPK — z obowiązków ordynariusza diecezji Ndola (Zambia); rządu przejmuje bp Alick Banda, dotychczas koadiutor w tej diecezji. Papież przyjął rezygnację bpa Janusza Edmunda Żimniaka (tyt. Polignano) — złożoną zgodnie z kan. 401, § 1, i kan. 411 KPK — z obowiązków biskupa pomocniczego diecezji bielsko-żywieckiej (Polska).

18 I — Ojciec Święty przyjął rezygnację, złożone zgodnie z kan. 401, § 1 KPK: kard. Godfrieda Danneelsa z obowiązków metropolity archidiecezji Malines-Bruksela (Belgia) — arcybiskupem metropolitą tej archidiecezji mianował bpa André-Mutiena Léonarda, dotychczas ordynariusza diecezji Namur; bpa Edmonda Carmody'ego z obowiązków ordynariusza diecezji Corpus Christi (USA) — biskupem ordynariuszem tej diecezji mianował ks. prał. Williama Michaela Mulveya z duchowieństwa diecezji Austin, dotychczas administratora diecezjalnego tej diecezji.

19 I — Benedykt XVI podniósł prefekturę apostolską Donkorkrom (Ghana) do rangi wikariatu apostolskiego; nie zmienił jego nazwy ani terytorium — pierwszym wikariuszem apostolskim mianował o. Gabriela Edoe Kumordji SVD, dotychczas prefekta apostolskiego w Donkorkrom, któremu nadał godność biskupa (tyt. Ita).

20 I — Papież przyjął rezygnację bpa Rafaela Llana Cifuentesa — złożoną zgodnie z kan. 401, § 1 KPK — z obowiązków ordynariusza diecezji Nova Friburgo (Brazylia); ordynariuszem tej diecezji mianował

bpa Edneya Gouvêe Mattosa (tyt. Tunnuna), dotychczas biskupa pomocniczego w archidiecezji São Sebastião do Rio de Janeiro. Ojciec Święty zaaprobował decyzję Synodu Biskupów greckokatolickiego Kościoła ukraińskiego, który przyjął rezygnację bpa Juliana Gbura SVD — złożoną ze względu na stan zdrowia, zgodnie z kan. 233, § 1 KKW — z obowiązków ordynariusza ukraińskiej eparchii Stryj (Ukraina); na prośbę tegoż Synodu mianował bpa Tarasa Senkiwa OM (tyt. Sicenna), dotychczas biskupa pomocniczego w tej eparchii, jej administratorem apostolskim *ad nutum Sanctae Sedis*. Papież utworzył wikariat apostolski Hosanna (Etiopia) z terytorium odłączonego od wikariatu apostolskiego Soddo-Hosanna; pierwszym wikariuszem generalnym mianował ks. Woldeghiorghisa Mathewosa, ojca duchownego w wyższym seminarium wikariatu Soddo-Hosanna w Addis Abebie, któremu nadał godność biskupa (tyt. Turuda).

21 I — Z nominacji Ojca Świętego członkami Papieskiej Rady ds. Popierania Jedności Chrześcijan zostali: kard. Jean-Pierre Ricard, metropolita archidiecezji Bordeaux (Francja), i bp Johan Jozef Bonny, ordynariusz diecezji Antwerpia (Belgia); konsultorami tej Rady — abp Cyril Vasil' SJ (tyt. Tolemaide di Libia), sekretarz Kongregacji dla Kościołów Wschodnich. Papież mianował Flaminie Giovannelli, dotychczas pracownika Papieskiej Rady «Iustitia et Pax», podsekretarzem tej Rady.

23 I — Ojciec Święty mianował ks. Vincenza Pisanella z duchowieństwa archidiecezji Otranto (Włochy), dotychczas wikariusza biskupiego ds. administracyjnych i proboszcza parafii Świętych Piotra i Pawła w Galatinie, biskupem ordynariuszem diecezji Oria.

25 I — Papież mianował ks. prał. Piera

Pioppa, dotychczas radcę nuncjatury i prałata Instytutu Dziel Religijnych, nuncjuszem apostolskim w Kamerunie i w Gwinei Równikowej i nadał mu godność arcybiskupa (tyt. Torcello). Z nominacji Ojca Świętego członkami Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej zostali: kard. Giovanni Lajolo, przewodniczący Gubernatoratu Państwa Watykańskiego; abp Velasio De Paolis CS (tyt. Telepte), przewodniczący Prefektury Ekonomicznych Spraw Stolicy Apostolskiej; abp Stanislav Zvolenský, metropolita archidiecezji Bratysława; bp Filippo Iannone OCarm, ordynariusz diecezji Sora-Aquino-Pontecorvo; bp Fernando José Monteiro Guimarães CSSR, ordynariusz diecezji Garanhuns; bp Ryszard Kasyna (tyt. Dices), biskup pomocniczy w archidiecezji gdańskiej. Papież mianował ks. Monforta Stimę, wikariusza generalnego w archidiecezji Blantyre (Malawi), biskupem pomocniczym (nadał mu stolicę tyt. Puppi) w tej archidiecezji.

26 I — Ojciec Święty mianował bpa Joe'a Steve'a Vasqueza (tyt. Cova), dotychczas biskupa pomocniczego w archidiecezji Galveston-Houston (USA), ordynariuszem diecezji Austin.

27 I — Papież przyjął rezygnację abpa Benita Cocchiego — złożoną zgodnie z kan. 401, § 1 KPK — z obowiązków metropolity archidiecezji Modena-Nonantola (Włochy); nowym arcybiskupem tej metropolii mianował bpa Antonia Lanfranchiego, dotychczas ordynariusza diecezji Cesena-Sarsina.

28 I — Ojciec Święty przyjął rezygnację, złożone zgodnie z kan. 401, § 1 KPK: bpa Johna Changa Yika z obowiązków ordynariusza diecezji Czhunchon (Korea) — na jego miejsce mianował bpa Lucasa Kima Woon-hoe (tyt. Vadesi), dotychczas biskupa pomocniczego w archidiecezji Seul; bpa José Diegueza Reboreda z obowiązków ordynariusza diecezji Tui-Vigo (Hiszpania) — na jego miejsce mianował bpa Luisa Quinteira Fiuzę, dotychczas ordynariusza diecezji Orense; bpa Hugh'a Patricka Slattery'ego MSC z obowiązków ordynariusza diecezji Tzaneen (RPA) — nowym biskupem ordynariuszem tej diecezji mianował ks. João Noé Rodriguesa z duchowieństwa diecezji Witbank, proboszcza parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Ackerville.

Biskupami pomocniczymi w archidiecezji Dar-es-Salaam (Tanzania) Papież mianował: ks. Eusebiusa Alfreda Nzigilwę z duchowieństwa tej

archidiecezji, byłego rektora Niższego Seminarium Najświętszej Maryi Panny w miejscowości Visiga (nadał mu stolicę tyt. Mozotcori); ks. Salutarisa Melchiora Libenę z duchowieństwa diecezji Mahenge, wykładowcę i ojca duchownego w Wyższym Seminarium św. Pawła w Kipalapali (nadał mu stolicę tyt. Sutunurca). Ojciec Święty włączył o. Zdzisława Józefa Kijasa OFMConv, dotychczas rektora Papieskiego Wydziału Teologicznego św. Bonawentury (*Seraphicum*) w Rzymie, do grupy relatorów Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych.

29 I — Papież przyjął rezygnację bpa Kizitao Bahujimihiga — złożoną zgodnie z kan. 401, § 2 KPK — z obowiązków ordynariusza diecezji Kibungo (Ruanda).

30 I — Ojciec Święty mianował

Śp. kard. Armand Gaétan Razafindratandra

9 stycznia w Mahajandze zmarł w wieku 84 lat malgaski kardynał Armand Gaétan Razafindratandra, były metropolita Antananarywy, uważany za jednego z twórców demokracji na Madagaskarze i za jedną z najważniejszych postaci Kościoła w Afryce.

Urodził się 7 sierpnia 1925 r. w Ambohimalazie, w archidiecezji Antananarywa, w rodzinie chrześcijańskiej; jego dziadek był gubernatorem stolicy kraju. Po ukończeniu studiów filozoficzno-teologicznych w Ambatoroce 27 lipca 1954 r. przyjął święcenia kapłańskie. Następnie kontynuował studia w Instytucie Katolickim w Paryżu, gdzie specjalizował się w katechetyce i zagadnieniach społecznych. Gdy w 1956 r. powrócił do kraju, objął kierownictwo ośrodka katechetycznego, w którym przygotowywał malgaskie podręczniki do nauki religii. Założył Krajowy Ośrodek Katechetyczny i kierował nim 10 lat. Pełnił funkcję rektora w niższym i w wyższym seminarium duchownym.

27 kwietnia 1978 r. Paweł VI mianował go biskupem diecezji Mahajanga; sakrę przyjął 2 lipca tego samego roku. Z wielkim oddaniem pełnił posługę pasterską w swojej rozległej diecezji. Był współ-

o. Calogera Periego OFMCap, dotychczas prowincjała kapucynów w Palermo (Włochy) i wicerektora Papieskiego Wydziału Teologicznego św. Jana Ewangelisty w Palermo, biskupem ordynariuszem diecezji Caltagirone. Papież utworzył diecezję Maliana (Timor Wschodni) z terytorium odłączonego od diecezji Dili; jej pierwszym biskupem ordynariuszem mianował ks. Norberta Do Amarala, kanclerza diecezji Dili.

Katolickie Kościoły Wschodnie

18 I — Synod Biskupów Kościoła syromalabarskiego, arcybiskupstwa większego Ernakulam (Indie), który w dniach 10-15 stycznia br. obradował w Mount Saint Thomas koło Ernakulam, po konsultacjach ze Stolicą Apostolską i

założycielem Ekumenicznej Komisji Teologicznej, która miała wielki wpływ na rozwój demokracji w jego kraju.

3 lutego 1994 r. Jan Paweł II mianował go arcybiskupem Antananarywy, a 26 listopada 1994 r. wyniósł go do godności kardynalskiej i nadał mu kościół tytularny Świętych Sylwestra i Marcina *ai Monti*. W latach 1997-2002 był przewodniczącym Konferencji Episkopatu Madagaskaru. 7 grudnia 2005 r. kard. Razafindratandra złożył rezygnację z urzędu metropolity archidiecezji Antananarywa. W 2009 r. uczestniczył w II Specjalnym Zgromadzeniu Synodu Biskupów poświęconym Afryce.

uzyskaniu aprobaty Ojca Świętego, podjął następujące decyzje: administracja cywilna Chikmagalur została odłączona od eparchii Mananthavady i przyłączona do eparchii Bhadravathi; zostały przyjęte rezygnacje, złożone zgodnie z kan. 210 KKKW: bpa Jamesa Pazhayattila z obowiązków ordynariusza eparchii Irinjalakuda — nowym biskupem ordynariuszem tej eparchii został mianowany ks. prał. Pauly Kannookadan, i bpa Paula Chittilapilly'ego z obowiązków ordynariusza eparchii Thamarassery — nowym biskupem ordynariuszem tej eparchii został mianowany ks. prał. Remigiose Inchananiyil; zostały utworzone dwie nowe eparchie, Ramanathapuram — jej pierwszym biskupem ordynariuszem został mianowany ks. prał. Paul Alappatt, i Mandya — jej pierwszym biskupem ordynariuszem został mianowany ks. prał. George Njaralakatt; ks. prał. Raphael Thattil został wybrany na biskupa pomocniczego w archieparchii Triczur (nadano mu stolicę tyt. Buruni); ks. prał. Bosco Puthur został wybrany na biskupa kurialnego syromalabarskiego arcybiskupstwa większego Ernakulam (nadano mu stolicę tyt. Foraziana).

25 I — Synod Biskupów Kościoła syromalankarskiego, arcybiskupstwa większego Triwandum (Indie), po konsultacjach ze Stolicą Apostolską i uzyskaniu aprobaty Ojca Świętego, podjął następujące decyzje: zostały utworzone dwie nowe eparchie, Pathanamthitta — jej pierwszym ordynariuszem został mianowany bp Yoohanon Chrysostom Kalloor, dotychczas ordynariusz eparchii Marthandom, i Puthur — jej pierwszym biskupem ordynariuszem został mianowany bp Geevarghese Divannasios Ottathengil, dotychczas ordynariusz eparchii Battery; ks. K. M. Vincent Kulapuravilai został mianowany biskupem ordynariuszem eparchii Marthandom, a bp Joseph Thomas Konnath (tyt. Sicilibba), dotychczas biskup pomocniczy w Triwandum i wizytator apostolski w Ameryce Północnej i Europie — ordynariuszem eparchii Battery; ks. Samuel Kattukallil został wybrany na biskupa pomocniczego archieparchii Triwandum (nadano mu stolicę tyt. Tamalluma); ks. Stephen Thottathil został wybrany na biskupa pomocniczego archieparchii Tiruvalla (nadano mu stolicę tyt. Sozopoli di Emimonto); ks. Anthony Valiyavilayil OIC, został wybrany na biskupa kurialnego syromalankarskiego arcybiskupstwa większego Triwandum (nadano mu stolicę tyt. Igilgili).

2 II — Ojciec Święty mianował kard. André Vingt-Trois, metropolitę Paryża (Francja), członkiem Kongregacji ds. Duchowieństwa; abpa Augustine’a Kasuję (tyt. Cesarea di Numidia), dotychczas nuncjusza apostolskiego na Madagaskarze, Mauritiusie i Seszelach, delegata apostolskiego na Komorach, pełniącego tę funkcję również na Reunionie, nuncjuszem apostolskim w Nigerii; bpa Guillerma Orozca Montoyę, dotychczas ordynariusza diecezji San José del Guaviare (Kolumbia), ordynariuszem diecezji Girardota; bpa Carlosa Germana Mesę Ruiza, dotychczas ordynariusza diecezji Arauca (Kolumbia), ordynariuszem diecezji Socorro y San Gil; bpa Oscara Armanda Camposa Contrerasa (tyt. Summa), dotychczas biskupa pomocniczego w archidiecezji Antequera, Oaxaca (Meksyk), ordynariuszem diecezji Tehuantepec; ks. Justina Kientegę z duchowieństwa diecezji Koudougou (Burkina Faso), ekonoma w tej diecezji, biskupem ordynariuszem diecezji Ouahigouya. Papież przyjął rezygnację bpa Josepha Ignace’a Randrianasola — złożoną zgodnie z kan. 401, § 2 KPK — z obowiązków ordynariusza diecezji Mahajanga (Madagaskar); rządu przejmuje bp Roger Victor Rakotondrajao, koadiutor w tej diecezji.

5 II — Ojciec Święty mianował ks. prał. Arūnasa Poniškaitisa, dotychczas wikariusza generalnego w Wyłkowyszkach (Litwa), biskupem pomocniczym w archidiecezji wileńskiej (nadał mu stolicę tyt. Sinna).

6 II — Papież mianował ks. prał. Novatusa Rugambwę, dotychczas podsekretarza Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących, nuncjuszem apostolskim w Republice Wysp Świętego Tomasza i Książęcej oraz wyniósł go do godności arcybiskupa (tyt. Tagaria).

10 II — Ojciec Święty przyjął rezygnację bpa Nestora Huga Navarra — złożoną zgodnie z kan. 401, § 1 KPK — z obowiązków ordynariusza diecezji Alto Valle del Río Negro (Argentyna); nowym biskupem ordynariuszem tej diecezji został mianowany ks. Marcelo Alejandro Cuenca z duchowieństwa diecezji Córdoba in Argentina, dotychczas proboszcz w Villa del Dique w Cordobie.

Papież mianował: bpa Virginia Dominga Bressanellego SCI, ordynariusza diecezji Comodoro-Rivadavia (Argentyna), koadiutorem w diecezji Neuquén;

ks. prał. Rafaela Biernaskiego z duchowieństwa archidiecezji Kurytyba (Brazylia), dotychczas kierownika biura Kongregacji ds. Biskupów, biskupem pomocniczym w tej archidiecezji (nadał mu stolicę tyt. Ruspe).

12 II — Ojciec Święty mianował ks. Paola Mancinię, proboszcza parafii Przenajdroższej Krwi Pana Naszego Jezusa Chrystusa w Rzymie (Włochy), prałatem sekretarzem wikariatu rzymskiego.

13 II — Benedykt XVI mianował ks. prał. Eugene’a Martina Nugenta, dotychczas radcę nuncjatury, nuncjuszem apostolskim na Madagaskarze i delegatem apostolskim na Komorach — będzie on także pełnił funkcję delegata apostolskiego na Reunionie — i wyniósł go do godności arcybiskupa (tyt. Domnach Sechnaill). Papież przyjął rezygnację, złożoną zgodnie z kan. 401, § 1 KPK: kard. Miloslava Vlka z obowiązków metropolity archidiecezji Praga (Czechy) — nowym arcybiskupem Pragi mianował bpa Dominika Dukę OP, dotychczas ordynariusza diecezji Hradec Králové; bpa Luciana Giovannettiego, z obowiązków ordynariusza diecezji Fiesole (Włochy) — jego następcą mianował bpa Maria Meiniego, dotychczas ordynariusza diecezji Pitigliano-Sovana-Orbetello.

15 II — Ojciec Święty mianował ks. Jude Arogundade z duchowieństwa diecezji Ondo (Nigeria), dotychczas duszpasterza w USA, biskupem koadiutorem w tej diecezji.

16 II — Papież przyjął rezygnację abpa Alberta Giralda Jaramilla PSS — złożoną zgodnie z kan. 401, § 1 KPK — z obowiązków metropolity archidiecezji Medellín (Kolumbia); nowym arcybiskupem Medellín mianował bpa Ricarda Antonia Tobona Restrepa, dotychczas ordynariusza diecezji Sonsón-Rionegro. Ojciec Święty przyjął rezygnację bpa Gonzala de Jesusa Rivero Gomeza (tyt. Bennefa) — złożoną zgodnie z kan. 401, § 1, i kan. 411 KPK — z obowiązków biskupa pomocniczego w archidiecezji Medellín (Kolombia).

17 II — Papież mianował abpa Alessandra D’Errica (tyt. Carini), nuncjusza apostolskiego w Bośni i Hercegowinie, również nuncjuszem apostolskim w Czarnogórze.

18 II — Ojciec Święty przyjął rezygnację, złożoną zgodnie z kan. 401, § 1 KPK: abpa José Dimasa Cedeña Delgada z obowiązków metropolity archidiecezji Panama (Panama) — nowym arcybiskupem metropolitą

Panamy mianował bpa José Dominga Ulloę Mendięta OSA (tyt. Naratcata), dotychczas biskupa pomocniczego w tej archidiecezji; bpa Honesta Pacany SJ z obowiązków ordynariusza diecezji Malaybalay (Filipiny) — nowym biskupem ordynariuszem tej diecezji mianował ks. José Aranetę Cabantana z duchowieństwa archidiecezji Cagayan de Oro, dotychczas proboszcza parafii Cudownego Medalika.

Papież przyjął rezygnację bpa Josepha Anthony’ego Theodore’a Loba — złożoną zgodnie z kan. 401, § 2 KPK — z obowiązków ordynariusza diecezji Islamabad-Rawalpindi (Pakistan); rządu przejmuje bp Rufin Anthony, koadiutor w tej diecezji.

Ojciec Święty mianował: bpa Demetria Fernandez Gonzaleza, dotychczas ordynariusza diecezji Tarazona (Hiszpania), ordynariuszem diecezji Kordowa.

20 II — Papież przyjął rezygnację bpa Victora De La Barry Tagle — złożoną zgodnie z kan. 401, § 1 KPK — z obowiązków ordynariusza prałatury terytorialnej Illapel (Chile); nowym biskupem ordynariuszem tej prałatury mianował o. Jorge Patricia Vegę Velasca SVD, dotychczas dyrektora krajowego Papieskich Dzieł Misyjnych w Chile.

Ojciec Święty mianował: arcybiskupa elekta Novatusa Rugambwę (tyt. Tagaria), nuncjusza apostolskiego w Republice Wysp Świętego Tomasza i Książęcej, także nuncjuszem apostolskim w Angoli; bpa Francis Kallarakala, dotychczas ordynariusza diecezji Kottapuram (Indie), arcybiskupem metropolitą archidiecezji Verapoly; prof. Gerharda Ertla, wykładowcę chemii fizycznej w *Fritz-Haber-Institut der Max-Planck-Gesellschaft* w Berlinie (Niemcy), członkiem zwyczajnym Papieskiej Akademii Nauk. Papież podniósł do rangi diecezji prałaturę terytorialną Calama (Chile); nowa diecezja, której terytorium pozostanie nie zmienione, będzie się nazywała San Juan Bautista de Calama i będzie należała do metropolii Antofagasta; pierwszym biskupem ordynariuszem diecezji San Juan Bautista de Calama został mianowany bp Guillermo Patricio Vera Soto, dotychczas ordynariusz prałatury Calama.

22 II — Ojciec Święty przyjął rezygnację bpa Nestora Rafaela Herrery Heredii — złożoną zgodnie z kan. 401, § 1 KPK — z obowiązków ordynariusza diecezji Machala (Ekwador); na jego miejsce mianował bpa Luisa Antonia Sanchez Armijos SDB, dotychczas ordynariusza diecezji Tulcán.